

Familiernes økonomi

Opsparing i husholdningerne

Husholdningernes opsparing har været mere stabil i de to seneste årtier end tidligere. Det skyldes bl.a. mere stabile vilkår for opsparingen. I den sammenhæng spiller fastkurspolitikken og den stabilitetsorienterede økonomiske politik en afgørende rolle. Sund og stabil samfundsøkonomi skaber således tryghed om familiernes økonomi og fremtidsudsigter. Læs mere på side 23.

Indbetaling til pension

Stadig flere indbetaler til pension, og indbetalingerne er stigende. Andelen, der ikke indbetaler til pension gennem en årrække, er faldet støt (den såkaldte restgruppe). I 2004 havde 8,7 pct. af de 30-59-årige ikke indbetalt til pension de seneste syv år. I 2008 var andelen faldet til 7,2 pct. Læs mere på side 41.

Formue og gældsætning

Det er forholdsvis få familier, der gældsætter sig i markant omfang. Gældsætning sker typisk, når man etablerer en familie og fx køber den første bolig. Herefter nedbringer de fleste gælden inden for en årrække. Derfor har få unge og pensionister en relativ stor gæld. Læs mere på side 57.

Dårlige betalere

Hovedparten af familierne har styr på økonomien. Under 5 pct. af den voksne befolkning er registrerede som dårlige betalere. Der er dårlige betalere i alle befolkningsgrupper opdelt efter indkomst, alder, uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet mv. Det afspejler, at der kan være forskellige årsager til, at man ikke betaler sine regninger. Læs mere på side 73.

ØKONOMI- OG ERHVERVS MINISTERIET

Økonomisk Tema

Familiernes økonomi

Økonomisk Tema: Familiernes økonomi

Publikationen kan bestilles hos:

Rosendahls-Schultz Distribution
Herstedvang 10
2620 Albertslund

Telefon: 43 22 73 00

E-mail: Distribution@rosendahls-schultzgrafisk.dk

Publikationen kan også hentes på Økonomi- og Erhvervsministeriets hjemmeside: www.oem.dk

Omslag: Økonomi- og Erhvervsministeriet og Rosendahls - Schultz Grafisk

Foto forord: Klaus Holsting

Oplag: 500

Pris: 50,00 kr. inkl. moms

ISSN: 1901-175X (papirform)

ISSN: 1901-1768 Økonomisk Tema (online)

ISBN: Trykt udgave 978-87-786-2318-8

ISBN: Elektronisk udgave 978-87-786-2319-5

Trykt i Danmark, august 2010 af: Rosendahls - Schultz Grafisk

Økonomi- og Erhvervsministeriet

Slotsholmsgade 10-12

1216 København K

Telefon: 3392 3350

E-mail: oem@oem.dk

Hjemmeside: www.oem.dk

Om Økonomisk Tema

Økonomisk Tema er en analyseserie om aktuelle økonomisk-politiske emner, som Økonomi- og Erhvervsministeriet løbende udgiver.

Tidligere temaer:

April 2010: *Boligmarkedet og boligejernes økonomi*

November 2009: *Den danske produktivitetsudvikling*

August 2008: *Vækst, klima og konkurrenceevne*

Juni 2008: *Danske virksomheders outsourcing*

Juni 2007: *Danmark på de globale markeder*

November 2006: *Kapitalfonde i Danmark*

Marts 2006: *Kapacitetspres i byggeriet*

November 2005: *Pensionsopsparingen i Danmark*

August 2005: *Prisstigninger på boligmarkedet*

Indholdsfortegnelse

Forord	7
Sammenfatning – Familiernes økonomi	9
Sund og stabil samfundsøkonomi understøtter husholdningerne	10
Gæld og opsparing udjævner forbrugsmulighederne over livet	12
De fleste indbetaler til en pensionsordning	13
Få familier har stor gæld og høje renteudgifter	16
Få har svært ved at betale deres regninger	18
Opsparing i husholdningerne	23
Motiver til at spare op	24
Strukturelle faktorer med betydning for opsparingen	26
Danmarks opsparing i forhold til andre lande	33
Bilag 1. Husholdningernes opsparing	36
Bilag 2. Statistisk model for husholdningernes opsparing	37
Indbetaling til pension	41
Indbetaling til pension i 2008	42
Restgruppen	47
Formue og indkomst	50
Bilag 1. Indbetaling til pension i 2008	54
Bilag 2. Karakteristik af restgruppen	55
Bilag 3. Aktiver og passiver for 55-59-årige i restgruppen	56
Formue og gældsætning	57
Færre har nettogæld	61
Gruppen med relativ høj nettogæld	63
Mange reducerer hurtigt deres gæld	65

Personer med relativt høje renteudgifter	67
Bilag 1. Hvem har en nettogæld på mindst 200.000 kr., 1997-2008?	71
Bilag 2. Hvem har en renteudgiftsandel på mindst 20 pct., 1997-2008?.	72
Dårlige betalere	73
Restancer til det offentlige	82
Bilag 1. Indkomst- og formueforhold	86
Bilag 2. Selvforsørgelsesgrad fra 2007 til 2009	87
Bilag 3. Data fra kreditoplysningsbureauer	88
Bilag 4. Isoleret betydning af en række faktorer for sandsynligheden for at være dårlig betaler.....	89
Bilag 5. Isoleret betydning af en række faktorer for sandsynligheden for at have restancer til det offentlige	90
Litteratur	91

Ansvaret for privatøkonomien ligger hos den enkelte familie. Ingen er nærmere til at tilrettelægge forbrug og opsparing efter familiens ønsker, behov og muligheder. De nye analyser dokumenterer, at husholdningerne set under ét har et stærkt økonomisk fundament. Langt de fleste har godt styr på økonomien. De sparer op til pensionisttilværelsen. De gældsætter sig ikke over evne. De betaler deres regninger og overholder i øvrigt deres økonomiske forpligtelser.

Mindre end 5 pct. af den voksne befolkning er registreret som dårlige betalere i 4. kvartal 2009. Det er en sammensat gruppe, hvilket understreger, at der kan være forskellige grunde til at få problemer med sin privatøkonomi. Nogle har haft et systematisk overforbrug i forhold til indkomstniveauet. Andre får ikke tilpasset forbruget i tilfælde af ledighed, skilsmisse mv. Det er vigtigt, at den enkelte familie både har fokus på økonomien, når det går godt, og hvis situationen ændrer sig.

Regeringen har samme forpligtelse for samfundsøkonomien. En ansvarlig og troværdig finanspolitik skaber tillid til fastkurspolitikken og forebygger nervøsiteten på de finansielle markeder, der hurtigt kan presse renterne op. Den nødvendige genopretning af de offentlige finanser, der betaler regningen for krisen, skal ses i det lys. Det er sammen med bestræbelserne på at genoprette tilliden til den finansielle sektor forudsætningen for, at danske husholdninger fortsat har en stærk og tryk privatøkonomi. Og grundlaget for at skabe nye højtlojnnede job i de kommende år.

Brian Mikkelsen

Brian Mikkelsen

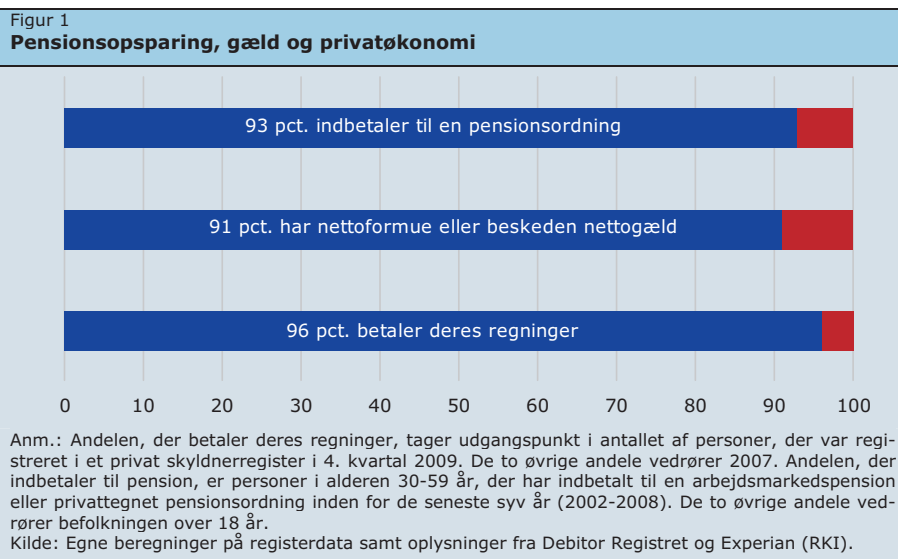

Familiernes økonomi

Dette Økonomiske Tema belyser privates økonomi, herunder balancen mellem indkomst, gæld og opsparing.

Temaet viser, at langt de fleste familier har styr på økonomien. I den erhvervsaktive alder sparer mere end ni ud af ti op til pension. Det er få, som gældsætter sig i markant omfang – og når de gør, nedbringer de fleste gælden i løbet af en kort årrække. Og langt de fleste betaler deres regninger, jf. figur 1.

Siden andet halvår af 2008 har den globale økonomiske krise sat sit præg på den økonomiske udvikling i Danmark. De private formuer er svundet ind, navnlig på grund af faldet i boligpriserne. Nogle har mistet deres arbejde, og andre har vanskeligt ved at sælge deres bolig. Men det rækker ikke ved, at de fleste familier har en sund økonomi. Der er ikke tegn på, at krisen har ændret ved, at langt hovedparten betaler deres regninger til tiden. Og aktiekurserne er stort set tilbage på niveauet ved krisens begyndelse.

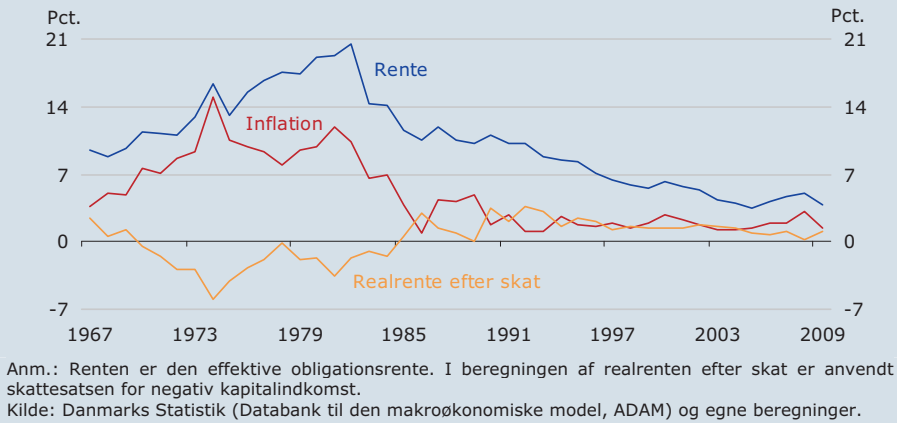
De seneste måneder er der kommet stadig flere tegn på, at krisen er ved at blive afløst af ny vækst. Stigningen i ledigheden og faldet i beskæftigelsen er bremset op, boligpriserne har stabiliseret sig, eksporten er i fremgang og husholdningerne har så småt skruet op for forbruget. Antallet af tvangsauktioner er fortsat relativt lavt sammenlignet med niveauet i starten af 1990'erne, og langtidsledigheden er mindre end i andre EU-lande.

Sund og stabil samfundsøkonomi understøtter husholdningerne

En sund og stabil samfundsøkonomi giver husholdningerne trygge rammer og gode vilkår for at tilrettelægge deres økonomi og opsparing. Store udsving i inflation og ledighed skaber derimod usikkerhed om husholdningernes fremtidige indtægter og udgifter. Det samme er tilfældet, hvis der ikke er styr på de offentlige finanser. Det efterlader usikkerhed om fremtidige skattebetalinger og offentlige ydelser, ligesom store offentlige underskud kan skabe nervøsitet på de finansielle markeder og presse renterne op.

I de to seneste årtier har vilkårene for husholdningernes opsparing været betydeligt mere stabile end tidligere. Det gælder bl.a. renten, inflationen og realrenten efter skat, jf. figur 2. I den sammenhæng spiller fastkurspolitikken og den stabilitetsorienterede økonomiske politik en afgørende rolle. Den økonomiske politik har bidraget til en sund og stabil samfundsøkonomi, som har skabt tryghed om familiernes økonomi og fremtidsudsigter.

Figur 2
Rente, inflation og realrente efter skat, 1967 – 2009

Husholdningerne har i de to seneste årtier opsparet omkring 7 pct. af indkomsten efter skat. Mange forhold har betydning for opsparingsniveauet, men det varierer som hovedregel med udviklingen i realrenten. Når realrenten stiger, kan det bedre betale sig at spare op og betale af på gæld, og omvendt når realrenten falder.

På den korte bane er udsving i opsparing og forbrug tæt knyttet til konjunkturerne. Husholdningerne bliver mere påpasselige og sparer derfor mere op, når ledigheden stiger, boligmarkedet er vigende og de finansielle markeder er turbulente. I gode tider er husholdningerne derimod mindre sparsomme og mere villige til at optage lån til forbrug, boliginvesteringer mv.

Husholdningernes tilskyndelse til at spare op er også påvirket af kapitalindkomstbeskatningen. En række skattereformer har siden midten af 1980'erne begrænset skatteværdien af fradraget for renteudgifter, hvilket isoleret set har styrket husholdningernes opsparing og dæmpet gældsstiftelsen. Senest er skatteværdien af store renteudgifter begrænset i forbindelse med aftale om Forårspakke 2.0. Det kan bl.a. medvirke til, at boligejerne er bedre polstret, næste gang boligmarkedet er vigende. Desuden er det med til at finansiere lavere skat på arbejde.

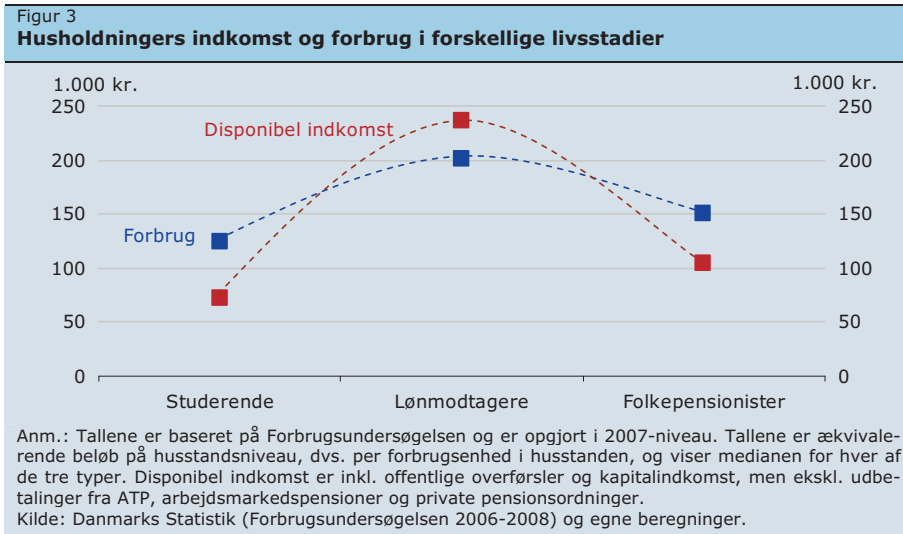
En velfungerende og robust finansiel sektor er en nødvendig forudsætning for, at samfundsøkonomien kan fungere, herunder at husholdningerne løbende kan tilpasse opsparing og låntagning til deres behov for forbrug og investeringer i bolig. Manglende tillid og stabilitet på de finansielle markeder skaber derimod utryghed hos den enkelte familie og hæmmer mulighederne for kredit. Det kan føre til en utilsigtet stor og ustabil opsparing.

Den finansielle krise var en helt ekstraordinær situation, hvor det var nødvendigt for staten at spænde et sikkerhedsnet ud i form af en generel statsgaranti for simple kreditorers indestående i pengeinstitutter for at sikre tilliden til de finansielle markeder. Folketinget har i juni vedtaget lovforslaget om håndtering af nødlidende pengeinstitutter, der sikrer et setup til håndtering af pengeinstitutter, der måtte blive nødlidende, når den generelle statsgaranti i Bankpakken udløber. Danmark er dermed et af de første lande i EU, som gennemfører en exit-strategi for statsgarantierne.

Gæld og opsparing udjævner forbrugsmulighederne over livet

Nogle husholdninger sparer en del af deres indkomst op, mens andre har større forbrug end indkomst. Størstedelen af indkomsten optjenes i den erhvervsaktive alder. Det giver et væsentligt motiv til at spare op som erhvervsaktiv og nedspare eller låne til forbrug i andre perioder af livet for at udjævne forbrugsmulighederne.

Unge under uddannelse har eksempelvis ofte et højere forbrug end deres disponible indkomst. Det afspejler, at unge under uddannelse i gennemsnit låner til en del af deres forbrug. Erhvervsaktive har derimod en større indkomst end deres forbrug. De sparer op i bl.a. ejerboliger og pensionsordninger. Endelig har pensionister et større forbrug end deres disponible indkomst, når der ses bort fra udbetalinger fra pensionsordninger. Det viser, at tidligere opsparede midler dækker en del af forbruget i pensionstilværelsen, jf. figur 3.

Der er også en række andre motiver til at spare op, fx forsigtighedsmotivet. Eksempelvis kan indkomsten uforudset falde, hvis man mister sit arbejde eller bliver syg. I den situation kan opsparing være med til at sikre forbrugsmulighederne.

De fleste indbetaler til en pensionsordning

Opsparing til pension sikrer økonomisk tryghed i pensionisttilværelsen. Det danske pensionssystem står på tre ben. Folkepension og ATP, arbejdsmarkedspensioner og privattegnede pensionsordninger.

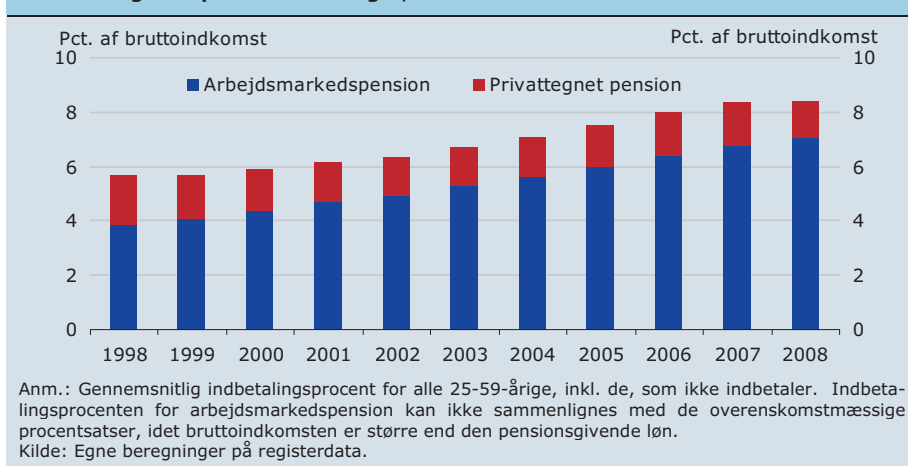
Folkepensionen sikrer som hovedregel en rimelig indkomstdækning til personer, som kun har haft en svag tilknytning til arbejdsmarkedet. Det vil derimod sjældent være tilfældet for personer, som er i beskæftigelse det meste af den erhvervsaktive alder. De skal supplere med privat opsparing til alderdommen, hvis forbrugsmulighederne som pensionist skal stå i rimeligt forhold til forbruget som erhvervsaktiv.

De private pensionsindbetalinger er steget markant i de seneste 10 år. Det kan delvist have fortrængt anden opsparing. Men det ændrer ikke på, at hovedparten af fremtidens pensionister kan se frem til forbrugsmuligheder,

der næsten vil være på niveau med forbruget i den erhvervsaktive alder, jf. De Økonomiske Råd (2008).

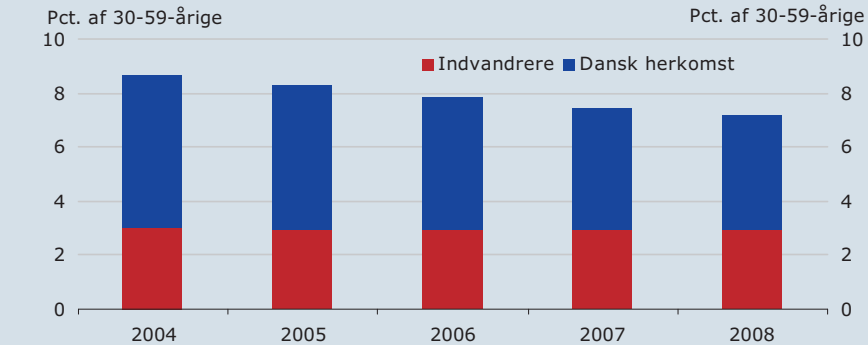
De 25-59-årige indbetalte i gennemsnit 8,4 pct. af deres bruttoindkomst til pension i 2008 mod 5,7 pct. i 1998, jf. figur 4. De større pensionsindbetalinger skyldes især opbygningen af arbejdsmarkedspensionerne og i mindre grad øget beskæftigelse. Når beskæftigelsen stiger, bliver flere omfattet af en arbejdsmarkedspension. Den effekt kan forklare omkring en sjettedel af stigningen i pensionsindbetalingerne.

Figur 4
Indbetalinger til pensionsordninger, 1998-2008

Godt 80 pct. indbetalte til en pensionsordning i 2008. Nogle indbetaler ikke, fordi de er under uddannelse, på førtidspension eller midlertidigt uden beskæftigelse. Men der er også en restgruppe i den erhvervsaktive alder, som ikke indbetaler til pension flere år i træk. I 2008 havde 163.000 personer i alderen 30 til 59 år ikke indbetalt til en pensionsordning i syv år i træk, svarende til 7,2 pct. af aldersgruppen, jf. figur 5.

Figur 5

Restgruppen – ingen pensionsindbetalinger i syv år i træk, 2004-2008

Anm.: Restgruppen er personer i alderen 30-59 år, som ikke har indbetalt til pension i de seneste syv år (ekskl. indbetaling til ATP og SP). Uddannelsessøgende og førtidspensionister indgår ikke i restgruppen. Indvandrere er inkl. efterkommere. Efterkommere udgør knap 1 pct. af restgruppen. Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Selvstændige, ledige og personer uden for arbejdsstyrken er overrepræsenteret i restgruppen. For restgruppen som helhed gælder endvidere, at ufaglærte, personer med de laveste indkomster (1. indkomstkvarantil) samt indvandrere og efterkommere er overrepræsenteret. Indvandrere udgør 40 pct. af restgruppen.

Fra 2004 til 2008 faldt antallet af personer i restgruppen med 38.000 personer. Der er blevet færre lønmodtagere, ledige og kontanthjælpsmodtagere i restgruppen siden 2004. Det tyder på, at faldet både kan tilskrives opbygningen af arbejdsmarkedspensionerne og styrket beskæftigelse.

Opsparing til alderdommen kan også ske i andre aktiver end pensionsordninger, eksempelvis i boligen og egen virksomhed. Personer i restgruppen, som nærmer sig pensionsalderen, har mindre opsparing i både pensionsordninger og andre aktiver end andre jævnaldrende. Forskellen kan hænge sammen med, at personer i restgruppen i gennemsnit har lavere indkomst end andre. Behovet for at spare op er således mindre, hvis indkomsten som pensionist skal svare til indkomsten i den erhvervsaktive alder.

Ser man på dækningsgraden i pensionsalderen - det vil sige indkomsten som pensionist i forhold til indkomsten i årene før pensionering - så har

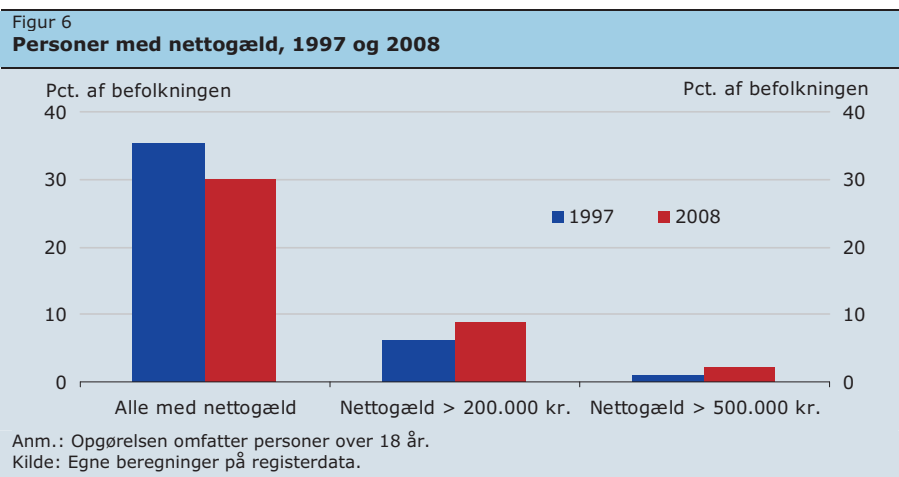

pensionister, der ikke har indbetalt til pension i de sidste syv år inden pensionering, en dækningsgrad på niveau med andre pensionister. Det tyder på, at personer i restgruppen - relativt set - kan være stillet lige så godt som andre, når de går på pension. Det billede vil givetvis ændre sig i fremtiden, i takt med at flere har indbetalt til en pensionsordning gennem et helt arbejdsliv.

Få familier har stor gæld og høje renteudgifter

De fleste stifter gæld i løbet af livet for at udjævne forbruget. Fx når man er under uddannelse, køber ejerbolig eller større forbrugsgoder. Det er ikke et problem at have gæld, hvis gældsforpligtelserne er forenelige med privatøkonomien i øvrigt. En høj indkomst gør det fx nemmere at afdrage på gælden.

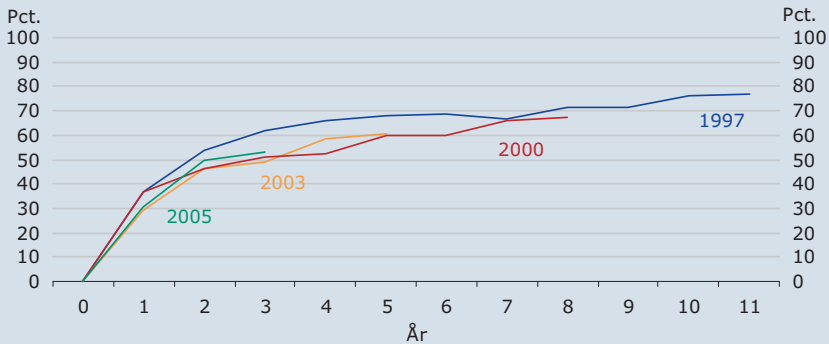
I 2008 havde ca. 30 pct. af den voksne befolkning større gæld end formue (nettogæld), men for de fleste er der tale om en beskeden nettogæld. Kun knap 9 pct. havde en nettogæld over 200.000 kr., jf. figur 6. Andelen er tilmed overvurderet, da pensionsformuen ikke er medregnet på grund af manglende oplysninger.

Andelen med nettogæld over 200.000 kr. er steget lidt siden 1997. Udviklingen vil muligvis fortsætte ind i 2009, hvor faldende boligpriser har betydet, at flere nye boligejeres lån i boligen overstiger boligens værdi, jf. Økonomisk Tema nr. 9 (Boligmarkedet og boligejernes økonomi).

Stor nettogæld er dog for de fleste en midlertidig situation. Blandt personer med en nettogæld over 200.000 kr. har ca. halvdelen allerede forladt gruppen efter to år, jf. figur 7.

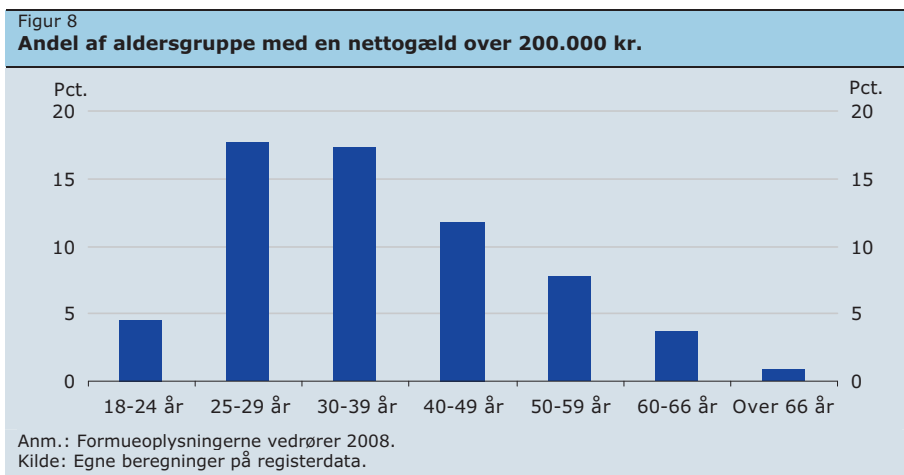
Figur 7
Mobilitet ud af gruppen med en nettogæld over 200.000 kr.

Anm.: Andel af gruppen med en nettogæld på over 200.000 kr. (2008-lønniveau) i henholdsvis 1997, 2000, 2003 og 2005, der i de efterfølgende år havde reduceret nettogælden til under 200.000 kr. eller havde en positiv nettoformue.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Gruppen med relativ høj nettogæld bærer præg af, at ønsket og behovet for at optage lån skifter over livet. Fx er personer mellem 25-39 år og børnefamilier overrepræsenteret i gruppen med en nettogæld på over 200.000 kr. Det afspejler bl.a., at mange nye boligejere er unge børnefamilier. Fra 40-årsalderen og frem falder andelen, og især få ældre over 66 år har relativt høj nettogæld. Det skyldes, at man med alderen i vid udstrækning konsoliderer sig frem mod pensionisttilværelsen og fx øger opsparingen i boligen, jf. figur 8.

Med gæld følger renteudgifter. Store renteudgifter begrænser mulighederne for forbrug og betaling af andre faste udgifter. Det er dog få personer, der er tyngt af store renteudgifter i forhold til deres indkomst. Og for langt de fleste er det en midlertidig situation. I 2008 var det godt 9 pct. af den voksne befolkning, hvor renteudgifterne udgjorde mere end 20 pct. af indkomsten, mens kun ca. 2 pct. har så store renteudgifter tre år i træk.

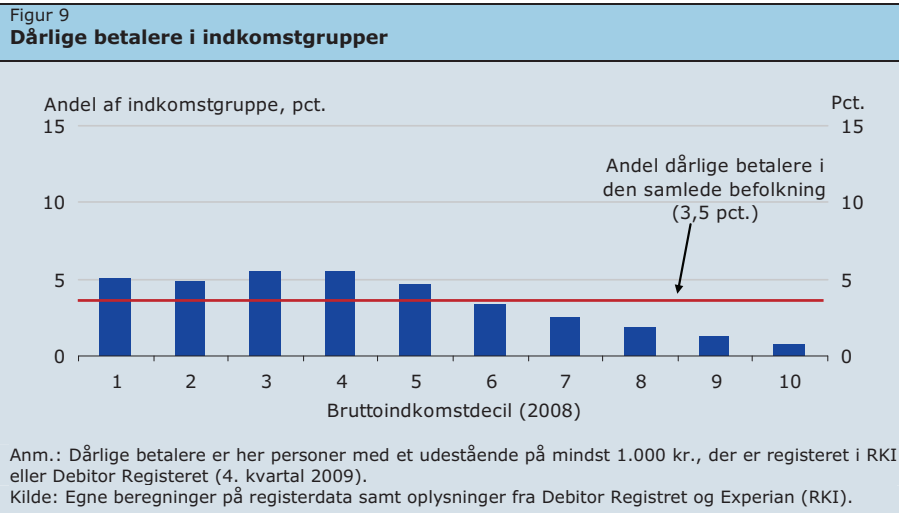
Få har svært ved at betale deres regninger

Generelt har husholdningerne styr på deres økonomi og udviser rettidig omhu. I dårlige tider er husholdningerne mere sparsommelige, hvilket også har været tilfældet under den seneste økonomiske krise.

Den økonomiske bevidsthed kommer også til udtryk ved, at forholdsvis få personer har svært ved at betale deres regninger. I 4. kvartal 2009 var under 5 pct. af den voksne befolkning registreret som dårlige betalere i et privat skyldnerregister¹. Der er indikationer på, at antallet af dårlige betalere kun er steget forholdsvis svagt under den økonomiske krise.

¹ Dårlige betalere er her personer med et udestående på mindst 1.000 kr., der er blevet registreret i RKI eller Debitor Registeret.

Dårligere betalere har generelt en lavere indkomst og nettoformue end resten af befolkningen, men der er dårlige betalere i alle indkomstgrupper. For alle indkomstgrupper gælder det, at langt de fleste har orden i økonomien, jf. figur 9.

Blandt beskæftigede, der var registreret som dårlige betalere i 4. kvartal 2009, havde 6.000 en årsindkomst over 400.000 kr. i 2008. Det afspejler, at der kan være mange forskellige grunde til at få problemer med sin privatøkonomi. Nogle har haft et systematisk overforbrug i forhold til indkomstniveauet. Andre får ikke tilpasset forbruget i tilfælde af ledighed, skilsmisse mv.

Omkring halvdelen af de dårlige betalere er beskæftigede (lønmottagere og selvstændige), mens den anden halvdel er ledige, førtidspensionister, konthjælpsmodtagere og andre uden for arbejdsmarkedet. Der er relativt få studerende og pensionister blandt de dårlige betalere, jf. tabel 1.

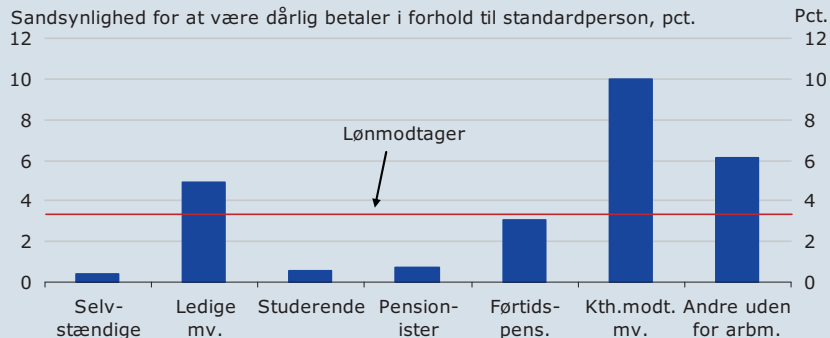
Tabel 1 Dårlige betalere efter arbejdsmarkedstilknytning			
	Antal dårlige betalere	Øvrige	Andel, der er dårlige betalere, pct.
Lønmodtagere	59.800	2.245.900	2,6
Selvstændige	5.500	185.900	2,9
Ledige mv.	17.300	177.000	8,9
Studerende	3.100	203.400	1,5
Pensionister	4.400	877.100	0,5
Førtidspensionister	18.200	207.100	8,1
Kontanthjælpsmodtagere uden for arbejdsmarkedet	23.600	67.200	26,0
Andre uden for arbejdsmarkedet	18.800	204.900	8,4
I alt	150.700	4.168.500	3,5

Anm.: Dårlige betalere er her personer med et udestående på mindst 1.000 kr., der er blevet registreret i RKI eller Debitor Registeret (4. kvartal 2009). Selvstændige indgår kun såfremt de har skyldnerforhold i privatøkonomi. Arbejdsmarkedstilknytning vedrører 2008. 'Ledige mv.' dækker over personer, der har været ledige mindst én uge af året. 'Andre uden for arbejdsmarkedet' inkluderer modtagere af sygedagpenge, uddannelsesgodtgørelse og orlovsydelse mv., der ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet, samt personer, der ikke kan kategoriseres. 'Pensionister' omfatter folkepensionister og efterlønsmodtagere.
Kilde: Egne beregninger på registerdata samt oplysninger fra Debitor Registeret og Experian (RKI).

Hver fjerde kontanthjælpsmodtager uden for arbejdsmarkedet og knap hver tiende ledighedsberørt er registreret som dårlig betaler. De to grupper er (isoleret set) overrepræsenterede, når man sammenligner med lønmodtagere med samme alder, uddannelse, familieforhold mv. Førtidspensionister har derimod ikke en markant overrepræsentation, jf. figur 10.

Figur 10

Isoleret betydning af arbejdsmarkedstilknytning

Anm.: Den røde linje angiver sandsynligheden for, at en standardperson er dårlig betaler. Standardpersonen er defineret som en faglært lønmodtager i 6. indkomstdecil med en nettoformue over -200.000 kr., 30-39 år, enlig uden hjemmeboende børn, mand, boligejer, dansker og bosat i Region Hovedstaden. Dårlige betalere er her personer med et udestående på mindst 1.000 kr., der er blevet registreret i RKI eller Debitor Registeret (4. kvartal 2009). Arbejdsmarkedstilknytning vedrører 2008. Se anmærkning til tabel 1.
 Kilde: Egne beregninger på registerdata samt oplysninger fra Debitor Registret og Experian (RKI).

Der er tegn på, at mange hurtigt får bragt deres skyldnerforhold ud af verden. En analyse foretaget af Debitor Registeret viser, at lidt over en fjerdedel i deres register i 2009 betalte det skyldige beløb i løbet af året. Registreringen som dårlig betaler kan være en medvirkende årsag til, at den enkelte får fokus på at få styr på privatøkonomien.

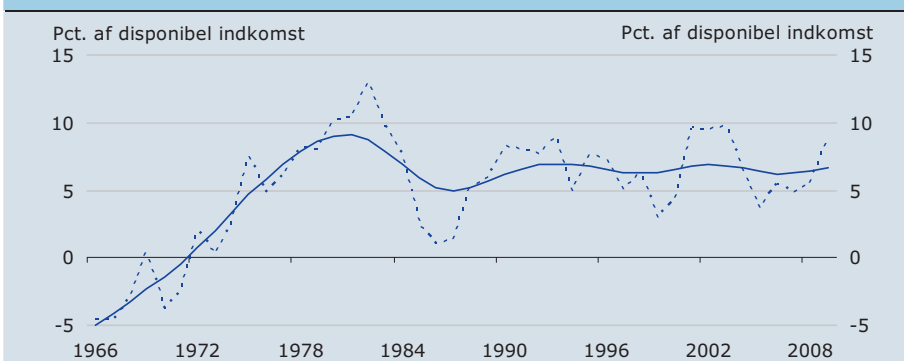

Opsparing i husholdningerne

De fleste tjener deres indkomst i den erhvervsaktive alder, mens behovet for at forbruge er mere jævnt fordelt over livet. Det giver et væsentligt motiv til at spare op som erhvervsaktiv, tage lån under uddannelse og nedspare som pensionist. Generelt sparer husholdningerne mere op, når afkastet af opsparing stiger, mens stigninger i formuen – eksempelvis stigende boligpriser – mindsker opsparingen. Husholdningernes opsparing har været mere stabil i de to seneste årtier end i 70'erne og 80'erne. Det skal ses i lyset af en sund og stabil samfundsøkonomi, som har skabt tryghed om familiernes økonomi og fremtidsudsigter. I den sammenhæng har fastkurspolitikken og den stabilitetsorienterede økonomiske politik en afgørende rolle.

I de seneste to årtier har husholdningerne i gennemsnit opsparet omtrent 7 pct. af indkomsten efter skat. Opsparingskvoten har været mere stabil siden starten af 90'erne end i de to foregående årtier, jf. figur 1. Det skyldes bl.a., at vilkårene for husholdningernes opsparing har været mere stabile end tidligere, herunder rente og inflation. Stigende ledighed bidrog samtidig til at øge opsparingskvoten frem til starten af 1980'erne.

Figur 1
Husholdningernes opsparing, 1966 – 2009

Anm.: Bruttoopsparing, dvs. opsparing før afskrivninger. Husholdningssektoren er inkl. personligt ejede virksomheder og non-profit institutioner rettet mod husholdningerne. Se bilag 1 for en nærmere beskrivelse af husholdningernes opsparing. Den fuldt optrukne linie angiver en udglatning af opsparingskvoten med et HP-filter (udglatningsfaktor på 25).

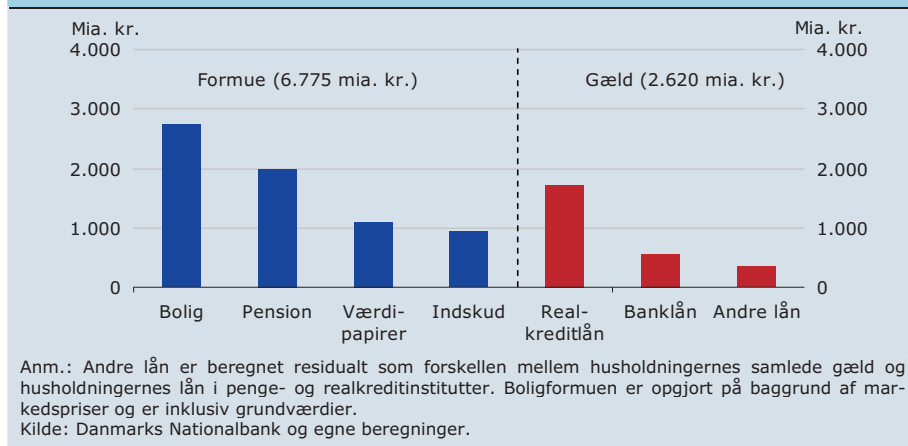
Kilde: Danmarks Statistik (Databank til den makroøkonomiske model, ADAM).

Siden overgangen til fastkurspolitik i 1982 har inflationen i Danmark været væsentlig lavere og mere stabil end tidligere. Troværdigheden til fastkurspolitikken bliver understøttet af en stabilitetsorienteret økonomisk politik og en generelt sund samfundsøkonomi med forholdsvis lav offentlig gæld, lav ledighed og overskud på betalingsbalancen. En sund og stabil samfundsøkonomi skaber tryk for den enkelte families økonomi og fremtidsudsigter. Regimeskiftet i den økonomiske politik er derfor højst sandsynligt en væsentlig del af forklaringen på den større stabilitet i husholdningernes opsparingskvote de to seneste årtier.

Husholdningernes formue udgør i alt 6.775 mia.kr., mens gælden udgør 2.620 mia. kr. Det svarer til en nettoformue på 4.155 mia. kr. eller knap 1 mio. kr. per voksen dansker. Formuen er placeret i ejerboliger, pensionsordninger, værdipapirer og indskud i banker. Husholdningerne har gæld i form af realkreditlån, banklån mv., jf. figur 2.

Figur 2
Husholdningernes aktiver og passiver, ultimo 1. kvartal 2010

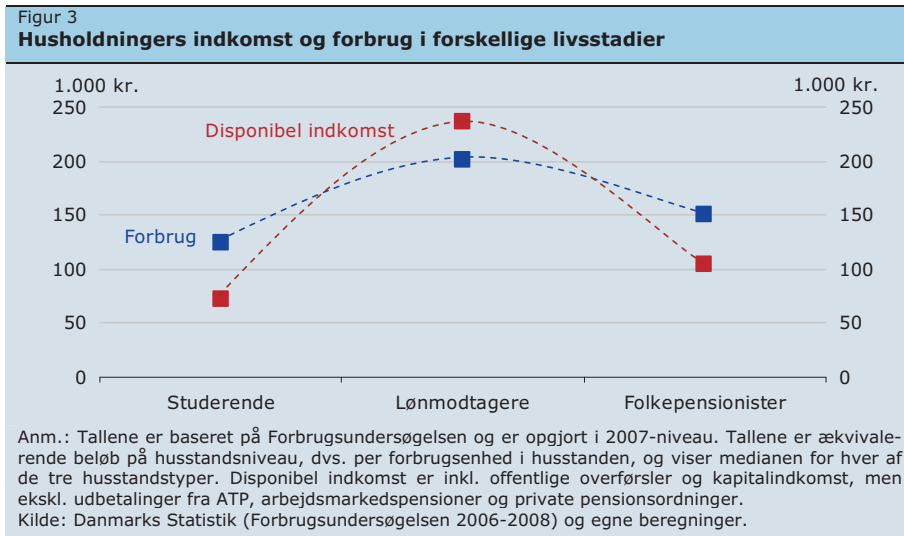

Motiver til at spare op

Nogle husholdninger sparer en del af deres indkomst op, mens andre har større forbrug end indkomst. Størstedelen af indkomsten optjenes i den erhvervsaktive alder. Det giver et væsentligt motiv til at spare op som er-

hvervsaktiv og nedspare eller låne til forbrug i andre perioder af livet for at udjævne forbrugsmulighederne.

Unge under uddannelse har eksempelvis ofte et højere forbrug end deres disponible indkomst. Det afspejler, at unge under uddannelse låner til en del af deres forbrug. Lønmodtagere har derimod en større indkomst end deres forbrug. De sparer bl.a. op i egen bolig og pensionsordninger. Endelig har pensionister et større forbrug end deres disponible indkomst, når der ses bort fra udbetalinger fra pensionsordninger. Det viser, at tidligere opsparede midler dækker en del af forbruget i pensionstilværelsen, jf. figur 3.

Usikkerhed om fremtidige indtægter og udgifter er et andet motiv til at spare op. Det omtales også forsigtighedsmotivet. Et usikkerhedsmoment er risiko for tab af indkomst, fx på grund af afskedigelse eller sygdom. Et an-

det usikkerhedsmoment er store uforudsete udgifter, eksempelvis skader på hus, indbo og bil, en stor tandlægeregning mv.¹

Anskaffelse af større forbrugsgoder er et tredje motiv til at spare op. Mange forbrugsgoder er så dyre, at den løbende indkomst ikke rækker til at dække købet. Det gælder eksempelvis køb af bolig, bil eller rejser. Hvorvidt opsparingen følger før eller efter anskaffelsen af godet, afhænger bl.a. af mulighederne for kredit.

Opsparing kan også være motiveret af ønsket om at efterlade arv, hvis man lægger vægt på børn og børnebørns fremtidige forbrugsmuligheder. Formue på dødstidspunktet kan dog også afspejle forsigtighedsmotivet (opsparing til uforudsete udgifter).

Strukturelle faktorer med betydning for opsparingen

Denne artikel fokuserer på de forhold, der har strukturel betydning for husholdningernes opsparing.

På den korte bane er udsving i opsparingskvoten tæt knyttet til konjunkturerne. I nedgangsperioder sparer husholdningerne mere op for at sikre forbrugsmulighederne i tilfælde af ledighed mv. Når konjunkturerne tegner lyst, er husholdningerne derimod mindre sparsommelige og mere villige til at låne til forbrug, boliginvesteringer mv. Eksempelvis faldt opsparingskvoten betydeligt under højkonjunkturerne fra 1983-1986². Omvendt steg opsparingen i forbindelse med den efterfølgende lavkonjunktur og det politiske indgreb "kartoffelkuren", der bl.a. gjorde det væsentlig dyrere at låne til forbrug for at rette op på betalingsbalancen.

---

¹ Forsikringer spiller en vigtig rolle i forhold til at sikre husholdningerne mod usikre og uforudsete hændelser. Via forsikringer kan husholdningerne dele risikoen imellem sig. Det mindsker behovet for opsparing i den enkelte husholdning, samtidig med at den økonomiske tryghed opretholdes. Det er også usikkert, hvor længe man lever. Pensionsordninger med livsvarig ydelse (livrenter) sikrer økonomisk tryghed, uanset hvor gammel man bliver.

² Overgangen til fastkurspolitikken i 1982 kan også være en del af forklaringen på det kraftige fald i opsparingskvoten fra 1983 til 1986, hvis husholdningerne først med en vis forsinkelse inddrøede det kraftige fald i inflationen, som indtraf med fastkurspolitikken, og derfor alene reagerede på udviklingen i den nominelle rente, jf. Finansministeriet (1997).

Opsparing er i realiteten et valg mellem nutidigt og fremtidigt forbrug. Jo mere man sparer op i dag, jo større bliver forbrugsmulighederne i fremtiden på bekostning af forbruget i dag. Fra person til person er der forskel på, hvor meget man foretrækker at forbruge i dag i forhold til at forbruge i fremtiden. Forskellen i præferencer kan hænge sammen med normer i forskellige aldersgrupper, generationer, sociale lag mv. Herudover er der en række faktorer, der kan påvirke husholdningernes valg mellem forbrug og opsparing.

Når afkastet af opsparing (realrenten) stiger, bliver det isoleret set mere attraktivt at spare op (substitutionseffekt). Husholdninger med nettorenteudgifter skal samtidig spare mere op, hvis de skal fastholde forbruget i fremtiden, idet deres nettorenteudgifter stiger³ (indkomsteffekt). En højere realrente tilskynder derfor entydigt husholdninger med nettorenteudgifter til at spare mere op.

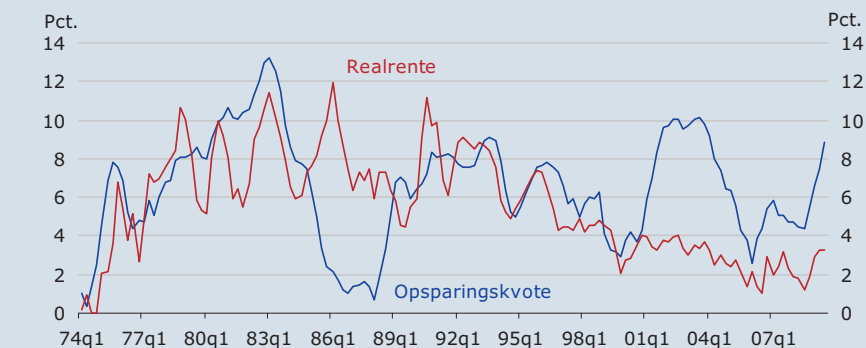
For husholdninger med nettorenteindtægter er den samlede virkning derimod mere usikker. På den ene side bliver det mere attraktivt at spare op, når afkastet (uventet) stiger. På den anden side kan et planlagt fremtidigt forbrug nås med en lavere opsparing, når renteindtægterne stiger, hvilket isoleret set reducerer opsparingen.

For husholdningerne under ét er der tegn på en positiv sammenhæng mellem realrenten og opsparingen. I store dele af perioden fra 1974 til 2009 er opsparingskvoten som hovedregel fulgt med op, når realrenten er steget, og omvendt, når realrenten er faldet, jf. figur 4.

---

³ I praksis afhænger effekterne af en renteændring af en husholdnings konkrete låne- og opsparingsprodukter. Eksempelvis bliver renteudgifterne på et fastforrentet lån ikke påvirket af en ændring i renten. Effekterne afhænger endvidere af mulighederne for at omlægge opsparing og lån.

Figur 4
Husholdningers opsparing og realrenten, 1974-2009

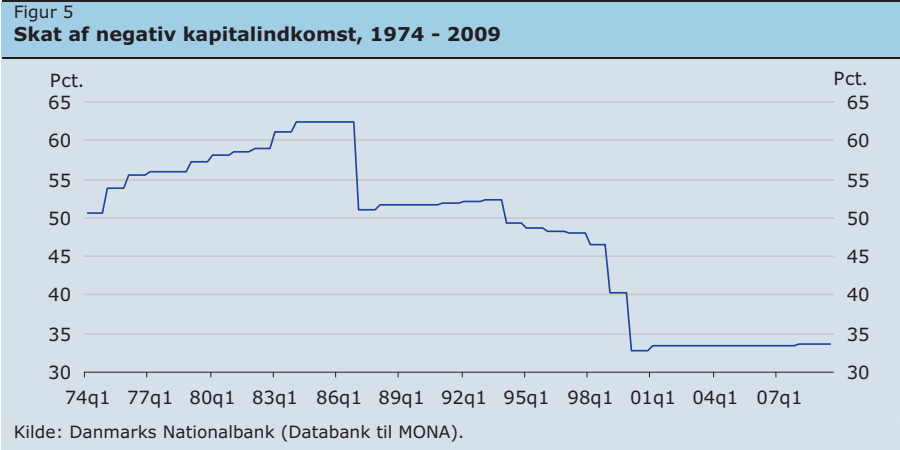

Anm.: Kvartalsdata, rullende år. Realrenten er beregnet som den gennemsnitlige effektive obligationsrente efter inflation.

Kilde: Danmarks Nationalbank og egne beregninger.

Afkastet af at spare op og omkostningerne ved at låne afhænger endvidere af skatten på renteindtægter og -udgifter. Jo lavere skatten er på kapitalindkomst, jo større er afkastet af at spare op, og jo dyrere er det at låne. Lavere skat på kapitalindkomst har derfor de samme effekter på opsparingen som en højere realrente. Det er også baggrunden for, at lavere skatteværdi af rentefradrag, som alene påvirker husholdningernes renteudgifter, isoleret set øger opsparingen.

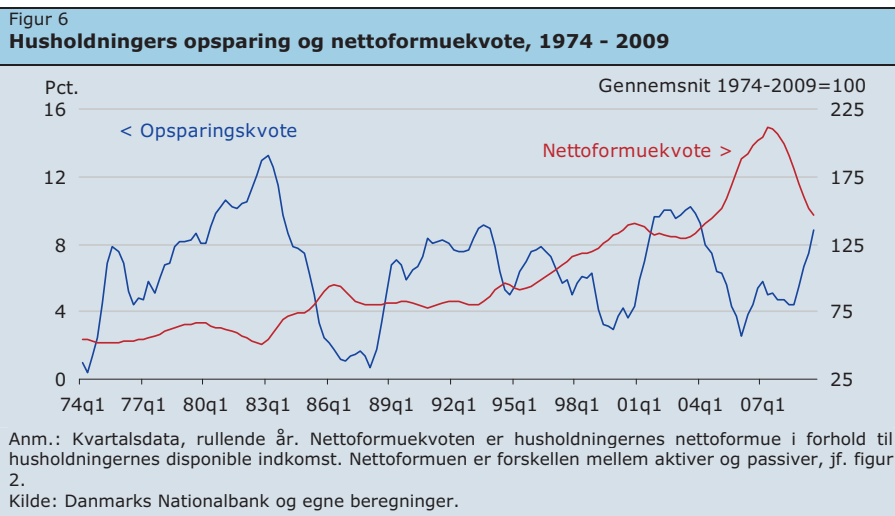
For at tilskynde husholdningerne til at spare mere op og finansiere lavere skat på arbejde er skatteværdien af rentefradraget sat ned ad flere omgange – fra over 60 pct. i midten af 80'erne til godt 33 pct. i dag, jf. figur 5. Med Forårspakke 2.0 bliver skatteværdien af rentefradraget sat ned til godt 25 pct. frem mod 2019 for renteudgifter ud over et fast nominelt beløb på 100.000 kr. (50.000 kr. for enlige). Det dæmper tilskyndelsen til at stifte gæld og kan bl.a. medvirke til, at boligejerne er bedre polstret, næste gang boligmarkedet er vigende.

Historisk er beskæringer af rentefradraget blevet efterfulgt af en stigning i opsparingskvoten. Navnlig efter skattereformerne i 1987 og 1999, hvor skatten på negativ kapitalindkomst blev sænket markant, indtraf betydelige stigninger i opsparingskvoten, jf. figur 4 ovenfor.

Valget mellem forbrug og opsparing kan også blive påvirket af husholdningernes nettoformue, der bl.a. afhænger af udviklingen i boligpriser og aktiekurser. Hvis nettoformuen stiger, kan opsparingen reduceres, uden at det går ud over fremtidige forbrugsmuligheder.

Gennem de seneste 35 år har der i hovedreglen været en negativ sammenhæng mellem husholdningernes opsparing og nettoformuekvote. Opsparingskvoten er faldet, når nettoformuekvoten er steget og omvendt, jf. figur 6. Eksempelvis faldt opsparingskvoten betydeligt fra 2003 til 2006, da boligpriserne var i stærk fremgang, mens opsparingskvoten er steget under den økonomiske krise, hvor boligpriser og aktiekurser er faldet markant.

For at etablere et belæg for, hvilke faktorer, der kan påvirke husholdningernes opsparing, er der gennemført en statistisk analyse. Den forsøger at tage højde for, at de enkelte faktorer kan variere indbyrdes eller være påvirket af andre faktorer med betydning for husholdningernes opsparing.

Analysen understøtter, at opsparingen har de forventede sammenhænge med realrenten og nettoformuekvoten. En højere realrente øger isoleret set opsparingen, mens sammenhængen med nettoformuekvoten er negativ. Den negative sammenhæng med formuekvoten gælder både for boligformuen og den finansielle formue, jf. tabel 1.

Tabel 1
Forhold med (strukturel) betydning for husholdningernes opsparing

	Fortegn i langsigsrelation
Realrente	+
Skat af negativ kapitalindkomst	(-)
Boligformuekvote, netto	-
Finansiell formuekvote, netto	-
Inflation	+

Anm.: Ligningen for opsparingskvoten er estimeret i en kointegrationsmodel. Fortegnene vedrører parameterestimerne i modellens langsigsrelation. Estimerne er signifikante på 1 pct. niveau bortset fra skatten på negativ kapitalindkomst, som er insignifikant. Variablene i langsigsrelationen kan tolkes som de, der grundlæggende eller strukturelt bestemmer husholdningernes opsparingsniveau. Der er dog ikke udført formelle test for kausaliteten, hvorfor fortegnene i tabellen alene indikerer en korrelation mellem opsparingskvoten og variablene på lang sigt. Se bilag 2 for en nærmere beskrivelse af modellen.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Danmarks Nationalbank.

Sammenhængen med skatten på negativ kapitalindkomst er som forventet, men inden for modellen kan det ikke påvises, at effekten er forskellig fra nul. Det kan skyldes, at skattesatsen i lange perioder har været stort set konstant, hvilket gør det vanskeligt at eftervise en statistisk signifikant effekt.

Modellen tyder endvidere på, at inflationen – ud over at indgå i realrenten – også kan have en selvstændig sammenhæng med opsparingen, som er positiv. Sammenhængen indikerer, at husholdningerne sparer mere op, når inflationen er høj. Sammenhængen kan være båret af større usikkerhed om værdien af fremtidige indtægter, idet prisudviklingen som regel er mere ustabil i perioder med høj inflation, jf. eksempelvis Deaton (1977) og Sturm (1983).

Ovenstående resultater er i fin tråd med en analyse af husholdningernes opsparing i G7-landene. På tværs af de syv lande viser analysen, at realrenten, inflationen, aktiekurserne og boligpriserne er de faktorer, der hyppigst påvirker den langsigtede opsparing. Bl.a. viser analysen en selvstændig positiv sammenhæng med inflationen, som også er tilfældet i resultaterne for Danmark, jf. boks 1.

Boks 1

Analyse af husholdningernes opsparing i G7-landene

OECD (2010) analyserer, hvilke faktorer, der har påvirket husholdningernes opsparingskvote siden 1970'erne. Realrenten, inflationen, aktiekurserne og boligpriserne er de faktorer, der hyppigst indgår i opsparingsmodellen.

Fortegnet til realrenten er ikke entydigt på tværs af lande. Det kan bl.a. skyldes, at der er forskel på andelen af husholdninger med hhv. nettorenteindtægter og nettorenteudgifter, ligesom der er forskel på husholdningernes finansielle produkter. Begge forhold har væsentlig betydning for, hvordan renteændringer påvirker husholdningernes samlede opsparing.

I fem af de syv lande har inflationen en selvstændig positiv sammenhæng med opsparingen, svarende til resultatet i analysen for danske husholdninger. I mange lande har opsparingskvoten endvidere en positiv sammenhæng med den disponible indkomst. Det gælder også implicit i modellen for Danmark, idet den disponible indkomst indgår i nettoformuekvoten.

Tabel. Forhold med (strukturel) betydning for husholdningernes opsparing

	Real- rente	Inflati- on	Aktie- kurser	Bolig- priser	Disponibel indkomst	Offent- lig gæld	Kredit- vilkår	Ældre- brøk
Canada	+	+	÷		+			
Frankrig	÷	+		÷	+	+	÷	
Italien	+	+	÷	÷	+			
Japan	+	+			+			÷
Storbrit.			÷	÷				÷
Tyskland	÷		÷		+			
USA		+	÷	÷		+		÷

Anm.: Der er tale om en kointegrationsanalyse af sammenhængen mellem husholdningernes nettoopsparingskvote og en række økonomiske variable. Analysen er gennemført på et paneldatasæt, hvor der tillades for heterogene parameterestimer. De otte variable i tabellen vedrører parameterestimerne i modellens langsigsrelation. Alle parameterestimer er signifikante på mindst 5 pct. niveau. Endvidere indgår ledighedsgabet (forskul mellem faktisk og strukturel ledighed) i modellens kortsigtdynamik.

Kilde: Hüfner, F. and I. Koske: Explaining household saving rates in G7 countries - Implications for Germany, OECD Economics Departments Working Papers No. 754, March 2010.

Flere andre faktorer kan også påvirke husholdningernes opsparing. Det gælder bl.a. vilkårene for at få kredit, herunder tilbagebetalingsperiode, lånetyper, krav om sikkerhedsstillelse, krav om udbetaling i forbindelse med køb af fast ejendom mv. En stramning af kreditvilkårene kan umiddelbart styrke opsparingen, fordi mulighederne for at låne begrænses. På sigt er det dog ikke sikkert, at opsparingen vil stige, da kreditvilkårene navnlig påvirker timingen af opsparing og forbrug. Set over et livsløb vil strammere kreditvilkår formentlig indebære mindre forbrugsudjævning, men ikke nødvendigvis øge opsparingen.

Opbygning af arbejdsmarkedspensioner kan øge husholdningernes opsparing. Gennemslaget afhænger af husholdningernes muligheder for at få kre-

dit og mindske opsparingen i andre aktiver. Hvis husholdningerne ikke er kreditrationeret - og i øvrigt opfører sig rationelt - vil opbygning af arbejdsmarkedspensioner ikke påvirke deres samlede opsparing.⁴ Der er tegn på, at øgede indbetalinger til arbejdsmarkedspension kun er blevet delvist fortrængt af anden opsparing, hvilket indikerer, at husholdningerne i et vist omfang er kreditrationeret, jf. De Økonomiske Råd (2008).

Opsparingen i den offentlige sektor kan også påvirke opsparingen i husholdningerne. Over tid skal de offentlige indtægter modsvare de offentlige udgifter, hvis ikke den offentlige gæld skal løbe løbsk. Vedvarende underskud på de offentlige finanser og stigende offentlig gæld kan derfor få husholdningerne til at spare mere op, fordi de ved, der er en fremtidig regning, der skal betales (såkaldt ricardiansk ækvivalens). Flere studier indikerer, at lavere opsparing i den offentlige sektor delvist fortrænges af højere opsparing i den private sektor, jf. bl.a. Serres & Pelgrin (2002) og de Mello et al (2004).

Danmarks opsparing i forhold til andre lande

I perioden 1995-2007 sparede danske husholdninger i gennemsnit mindre op end husholdningerne i andre lande, jf. figur 7. Det offentlige velfærdssystem, som er mere udbredt i Danmark end i mange andre lande⁵, kan være en del af forklaringen på den forholdsvis lave opsparing i danske husholdninger. I Danmark er den offentlige indkomstdækning ved ledighed, barsel, sygdom og tidlig tilbagetrækning relativt høj, ligesom alle ældre har ret til offentlig alderspension og ældrepleje. De offentlige ydelser mindsker umiddelbart behovet for, at husholdningerne selv sparer op til ledighed, sygdom,

---

⁴ Det resultat gælder bl.a. i den generelle ligevægtsmodel DREAM (Danish Rational Economic Agents Model) www.dreammodel.dk.

⁵ Der findes forskellige typer af velfærdssystemer. Velfærdssystemerne adskiller sig med hensyn til indretning og omfang. Det danske velfærdssystem kan hovedsageligt betegnes som universelt. Dels fordi alle har ret til velfærdsydelserne under givne betingelser. Dels fordi ydelserne har et forholdsvis højt niveau. I andre velfærdssystemer er retten til ydelserne afgrænset til bestemte målgrupper eller ydelserne beskedne. Se Velfærdskommissionen (2004) for en gennemgang af forskellige velfærdssystemer.

alderdom mv.⁶ I de andre nordiske lande, hvor velfærdssystemet også er udbredt, er husholdningernes opsparing også relativt lav.

Figur 7

Husholdningernes opsparing i OECD-lande, gennemsnit for 1995-2007

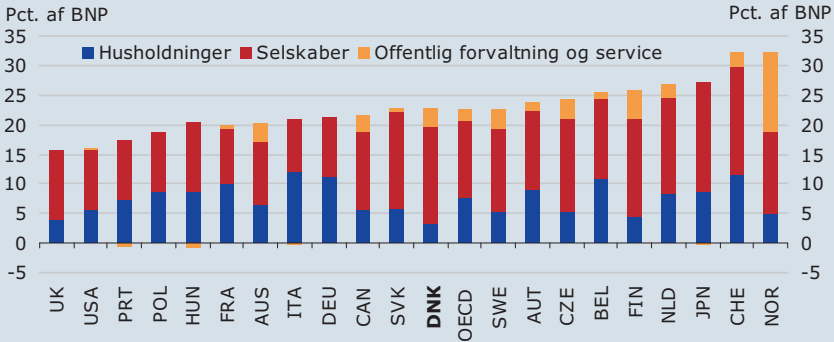
Endvidere har faldende ledighed og stigende boligpriser bidraget til at dæmpe husholdningernes opsparing i Danmark i den betragtede periode. Siden midten af 90'erne er det kun få andre lande, som har haft et så kraftigt fald i ledigheden som Danmark. Samtidig var de danske boligprisstigninger i perioden 1993-2007 blandt de højeste i OECD-landene.

For økonomien som helhed har opsparingen i Danmark været på niveau med gennemsnittet i OECD. Den lave opsparing i husholdningerne er således i høj grad opvejet af en relativt høj opsparing i selskaberne og den offentlige sektor, jf. figur 8.

⁶ Set over et helt liv er det mere usikkert, hvordan de offentlige ydelser påvirker husholdningernes opsparing. Eksempelvis er behovet for privat pensionsopsparing mindre, når der er et skattefinansieret pensionssystem. Til gengæld er husholdningernes nedsparring i alderdommen mindre (mindre private pensionsudbetalinger).

Figur 8

Den samlede opsparing i OECD-lande, gennemsnit for 1995-2007

Anm.: Bruttoopsparingen, dvs. opsparing før afskrivninger. Tal for OECD er uvejede gennemsnit af de 21 lande i figuren.

Kilde: OECD.Stat og egne beregninger.

I perioden 1995 til 2007 har stigende beskæftigelse og faldende ledighed styrket opsparingen i den offentlige sektor i kraft af større skatteindtægter og færre udgifter til dagpenge mv. Hertil kommer, at husholdningernes opsparingsadfærd sandsynligvis afhænger af opsparingen i de to øvrige sektorer. Offentlige overskud kan få husholdningerne til at spare mindre op, fordi gælden, der skal afdrages i fremtiden, bliver mindre. Tilsvarende kan en høj opsparing i selskaberne medvirke til at dæmpe husholdningernes opsparing, da en betydelig del af selskabernes opsparing reelt tilfalder husholdningerne i kraft af deres aktiebesiddelser mv., jf. Pelgrin et al (2002).

Bilag 1. Husholdningernes opsparing

Analyserne i denne artikel tager udgangspunkt i nationalregnskabets afgrænsning af husholdningssektoren i Danmark, som omfatter private husholdninger, personligt ejede virksomheder samt non-profit institutioner rettet mod husholdningerne (eksempelvis fagforeninger). Opsparingen er forskellen mellem sektorens disponible indkomst og det private forbrug samt nettoopsparingen i pensionskasser (pensionsindbetalinger inkl. renter og udbytter af pensionsformuen fratrukket pensionsudbetalinger). Indkomsten består af lønindkomst, indkomstoverførsler, kapitalindkomst samt restindkomst i personligt ejede virksomheder (virksomhedsoverskud) og non-profit institutioner. Kapitalindkomsten omfatter renteindtægter og -udgifter, aktieudbytter m.v. Indkomstskatter, herunder ejendomsværdiskat og pensionsafkastskat, fratrækkes for at få den disponible indkomst. I figur 1 er husholdningernes nettoopsparing i pensionskasser tillagt den disponible indkomst, hvilket sikrer, at opsparings- og forbrugskvoten summer til 100, se også opgørelsen af opsparingskvoten i Nyt fra Danmarks Statistik, 2010, nr. 144.

Bilag 2. Statistisk model for husholdningernes opsparing

Den statistiske model for opsparingskvoten er estimeret ved hjælp af en kointegreret vektor autoregressiv model, se Juselius (2006). Modellen er estimeret på kvartalsdata for perioden 1. kvartal 1975 til 3. kvartal 2009. Data er oplysninger fra Nationalbanken.

Når der tillades for eksogene variable, kan modellen opstilles som:

$$\Delta \mathbf{x}_t = \Pi \ddot{\mathbf{x}}_{t-1} + \Gamma \Delta \tilde{\mathbf{x}}_{t-1} + \gamma \Delta \mathbf{z}_t + \Phi D_t + \varepsilon_t, \quad (1)$$

hvor $\mathbf{x}_t$ indeholder seks endogene variable, og $\mathbf{z}_t$ tre eksogene variable.

$\tilde{\mathbf{x}}_t = (\mathbf{x}'_t \quad \mathbf{z}'_t)'$ indeholder både de eksogene og endogene variable, mens

$\ddot{\mathbf{x}}_t = (\mathbf{x}_t \quad \mathbf{z}_t \quad t)'$ inkluderer en trend, der kun indgår i langsigtsrelationerne.⁷

Vektoren af fejled, ε_t , antages at være simultant normalfordelt med middelværdi lig nul og kovariansmatrice lig Ω , $\varepsilon \sim N_6(\mathbf{0}, \Omega)$. D_t indeholder en konstant, samt diverse dummies for ekstraordinære begivenheder i perioden. Se tabel 1 for en oversigt over de inkluderede variable.

Tabel 1 Variable i modellen	
$\mathbf{x}$ 6×1	<u>Endogene variable ($\mathbf{x}$):</u> Opsparingskvoten (<i>opkvt</i>) Realrenten før skat (<i>rfskatreal</i>) Inflation (<i>DLP</i>) Ledighedsgraden (<i>ledgrad</i>) Offentlig gæld (<i>offg</i>) Logaritmen til disponibel realindkomst (<i>Ldispreal</i>)
$\tilde{\mathbf{x}} = (\mathbf{x}' \quad \mathbf{z}')'$ 9×1	<u>Eksogene variable ($\mathbf{z}$):</u> Skat af negativ kapitalindkomst (<i>skat</i>) Boligformuekvote, netto (<i>netboligkvt</i>) Finansiel formuekvote, netto (<i>netfinkvt</i>)
$\ddot{\mathbf{x}} = (\tilde{\mathbf{x}}' \quad t)'$ 10×1	<u>Restrikeret deterministiske termer:</u> Trend, <i>t</i> (<i>trend</i>)

⁷ Se Juselius (2006, kap. 6) for en gennemgang af deterministiske elementer i CVAR-modellen.

Resultater

Formålet med analysen er at finde en ligevægtsligning for opsparingskvoten, hvorfor der i det følgende er fokus på modellens langsigtsrelationer.

Matricen $\Pi = \alpha\beta'$ giver langsigtsrelationerne $\beta'x_t$, mens parametrene i matricen α (også kaldet loadings) angiver de endogene variables tilpasning til langsigtsrelationerne. Da systemet estimeres simultant, er det muligt (til forskel fra andre metoder) direkte at identificere, hvilke relationer opsparingskvoten tilpasser sig til. Det implicerer alt andet lige mere fleksibilitet og potentielt mere troværdige estimater.

Parametrene i langsigtsrelationerne (β) og tilpasningen hertil (α) er vist i tabel 2 og 3. I analysen er der identificeret tre langsigtsrelationer, da LR-test for højst to kointegrationsrelationer forkastes, mens testet for højst tre relationer ikke kan forkastes.⁸ Modellspecifikationen er endvidere testet ved at tilføje to ekstra restriktioner (to ekstra nuller). Med en test-statistik på $\chi^2(2) = 0,728$ (p -værdi på 0,695) kan specifikationen ikke forkastes.

Tabel 2 Langsigtsrelationer, β'											
		<i>opkvt</i>	<i>rfskatreal</i>	<i>DLp</i>	<i>ledgrad</i>	<i>offg</i>	<i>Ldispreal</i>	<i>skat</i>	<i>netboligkvt</i>	<i>netfinkvt</i>	<i>trend</i>
β'_1		-3,63 (9,47)		1 -	0,59 (4,10)	0,02 (0,96)	0,10 (1,05)		0,02 (2,45)		-0,1 (1,3)
β'_2	1 -	-2,13 (2,36)		-6,9 (8,5)				0,04 (0,5)	0,04 (4,10)	0,05 (3,34)	-0,3 (5,5)
β'_3	-2,57 (4,69)			14,3 (6,9)		1 -	1,65 (2,69)	-0,76 (2,91)	0,12 (2,88)	0,09 (1,59)	-0,9 (3,1)

Anm.: Blanke felter indikerer pålagte nul-restriktioner, mens "1" indikerer den valgte normalisering. Numeriske t -værdier i parentes. *trend* er angivet som $trend*100$. Bemærk at testet $\chi^2(2) = 0,728$ er et test af de to "ekstra" nuller sat i første og anden kointegrationsrelation.

⁸ Der er ved beregning af testene simuleret kritiske værdier, da inkludering af bl.a. eksogene variable påvirker fordelingerne. Den simulerede asymptotiske p -værdi er 0,177, mens den small-sample korrigerede (Bartlett) er på 0,499. Se Juselius (2006, kap. 8) for en gennemgang af valg af antal langsigtsrelationer.

Tabel 3 Kortsigtstilpasning til langsigtsrelationer, α			
	α_1	α_2	α_3
$\Delta opkvt$	-0,286 (4,336)	-0,286 (5,734)	-0,003 (0,221)
$\Delta rfskatreal$	0,148 (5,370)	-0,056 (2,679)	-0,005 (0,990)
ΔDLp	-0,125 (4,524)	0,060 (2,849)	0,005 (0,941)
$\Delta ledgrad$	-0,021 (2,534)	-0,014 (2,258)	-0,005 (3,053)
$\Delta offg$	0,085 (1,104)	-0,172 (2,961)	-0,096 (6,638)
$\Delta Ldispreal$	-0,051 (0,864)	-0,089 (2,003)	-0,025 (2,263)

Anm.: Numeriske t-værdier i parentes.

Anden ligning i tabel 2 kan potentielt tolkes som en langsigtsrelation for opsparingskvoten. Det indikeres bl.a. af den kraftigt signifikante fejlkorrektion (koefficient på -0,286 med t-værdi på -5,734), jf. tabel 3. Hvis der er tale om en langsigtsrelation for opsparingskvoten, er den følgende:

$$opkvt = 2,1 * rfskatreal + 6,9 * DLp - 0,04 * netboligkvt - 0,05 * netfinkvt + 0,003 * trend + \text{konstant},$$

hvor kun signifikante variable indgår. Formuekvoterne kan restrikeres til at have samme koefficient. De to øvrige langsigtsrelationer tyder henholdsvis på en Phillips-kurve (negativ sammenhæng mellem inflation og ledighed) og ricardiansk ækvivalens (positiv sammenhæng mellem offentlig gæld og husholdningernes opsparingskvote).

Robusthed

Den identificerede model forekommer velspecificeret, jf. tabel 4. Det kan på 5 pct. niveau afvises, at der er autokorrelation efterladt i modellen⁹, hvilket er vigtigt for validiteten af de øvrige tests i identifikationsprocessen. Det multivariate ARCH-test tyder på ARCH-effekter (variansen er ikke kon-

⁹ Formelt går testet på, at der ikke er autokorrelation, hvilket ikke kan forkastes.

stant), men siden de individuelle ARCH-tests ikke indikerer problemer, så er testet for antallet af langsigtsrelationer validt, jf. Juselius (2006, s. 75).

Modellen kan tilnærmelsesvis beskrives ved hjælp af normalfordelte fejlede. Det multivariate normalitets-test forkastes dog på standard signifikansniveauer, men det skyldes kurtosis, hvilket er mindre problematisk, end hvis det havde været pga. skævhed i fordelingen, jf. Juselius (2006, s.77).

Tabel 4 Miss-specifikations test af overidentificeret model							
Multivariate tests							
Autokorrelation:							
AR(1)	$\chi^2(36) =$	50,128	(0,058)				
AR(2)	$\chi^2(36) =$	47,524	(0,095)				
Normalitet:	$\chi^2(12) =$	33,536	(0,001)				
ARCH(1):	$\chi^2(441) =$	526,093	(0,003)				
Univariate tests							
		<i>opkvt</i>	<i>rfskatresl</i>	<i>DLp</i>	<i>ledgrad</i>	<i>offg</i>	<i>Ldispreal</i>
Normalitet		(0,112)	(0,013)	(0,001)	(0,013)	(0,109)	(0,025)
Skævhed		0,267	-0,023	0,173	-0,248	-0,358	0,087
Kurtosis		3,664	4,091	4,473	4,126	3,620	3,977
ARCH(2)		(0,153)	(0,686)	(0,443)	(0,025)	(0,848)	(0,510)
R^2		0,689	0,761	0,756	0,796	0,497	0,654
Anm.: <i>p</i> -værdier i parentes.							

Der er foretaget rekursiv estimation for perioden 1997-2009, som viser en vis fluktuation i parameterestimerne. Modellen bliver dog udelukkende benyttet til at indikere noget om sammenhænge (fortegn på parameterestimerne i β). De er relativt robuste, om end parameterestimatet for realrenten er insignifikant en del af perioden. Det kan skyldes formentlig, at realrenten har været relativt stabil i den betragtede periode (1997-2009), hvilket gør estimatet upræcist.

Der er endvidere foretaget rekursiv estimation af testet på den overidentificerede model, som viser, at specifikationen er robust over for valg af sample-periode.

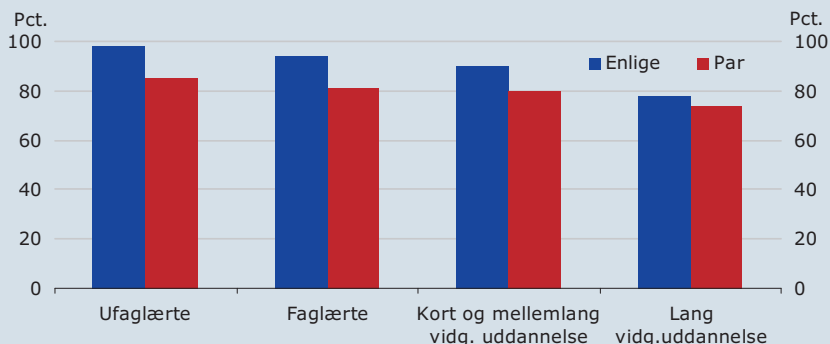
Indbetaling til pension

Stadig flere indbetaler til pension, og indbetalingerne er stigende. Det er hovedsageligt en konsekvens af opbygningen af arbejdsmarkedspensionerne. I 2008 var det kun 163.000 personer eller 7,2 pct. af de 30-59-årige, som ikke havde indbetalt til pension de seneste syv år (den såkaldte restgruppe). Pensionister, der har tilhørt restgruppen i årene umiddelbart inden pensionering, synes dog ikke at være relativt dårligere stillet end andre pensionister. Dækningsgraden – dvs. indkomsten som pensionist i forhold til indkomsten før pensionering – er således omtrent den samme for de to grupper. Det kan afspejle, at de fleste personer i restgruppen har en forholdsvis lav indkomst og derfor ikke behøver at spare så meget op for at sikre en indkomst som pensionist, som står i rimeligt forhold til den, de har haft i den erhvervsaktive alder.

Opsparing til pension sikrer økonomisk tryghed i pensionisttilværelsen. Det danske pensionssystem står på tre ben. Folkepension og ATP, arbejdsgiveradministrerede pensionsordninger (arbejdsmarkedspension) og privattegnede pensionsordninger.

Folkepension er den væsentligste indkomstkilde for hovedparten af nutidens pensionister. Det billede vil gradvist ændre sig i kraft af opbygningen af arbejdsmarkedspensionerne. Når pensionssystemet er fuldt modnet, vil levestandard for de fleste pensionister næsten være på niveau med den, de har haft som erhvervsaktive, jf. figur 1, og arbejdsmarkedspension vil for mange være den væsentligste indkomstkilde. Det letter samtidig presset på de offentlige udgifter til pension.

Figur 1
Dækningsgrader for fremtidens pensionister, der indbetaler til pension et helt arbejdsliv

Anm.: Figuren viser dækningsgraden for personer, der fratræder ved folkepensionsalderen. Dækningsgraden angiver indkomsten efter skat det første år som pensionist i forhold til indkomsten efter skat det sidste år som erhvervsaktiv. Dækningsgraderne er beregnet for personer, der har indbetalt til en arbejdsmarkedspension et helt arbejdsliv. For øvrige beregningsforudsætninger, se boks II.2 samt tabel II.19 og tabel II.23 i Dansk Økonomi – Forår 2008, De Økonomiske Råd (2008).

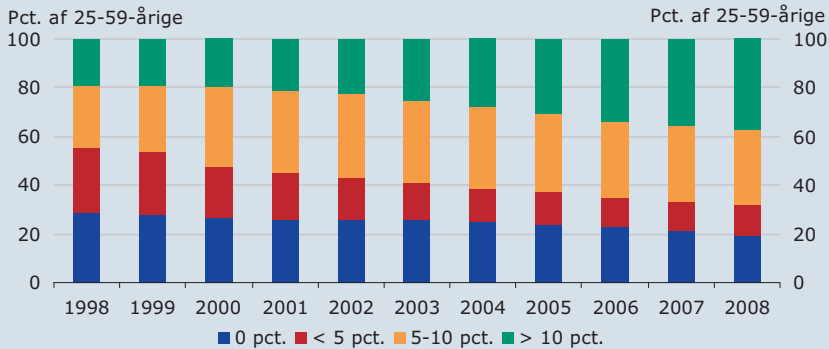
Kilde: De Økonomiske Råd (2008), Dansk Økonomi – Forår 2008.

Der er imidlertid stadig en mindre del af befolkningen i den erhvervsaktive alder, der ikke indbetaler til en pensionsordning flere år i træk – den såkaldte restgruppe. Denne artikel belyser bl.a. størrelsen af restgruppen samt indkomsten for de pensionister, som har tilhørt restgruppen i årene inden pensionering.

Indbetaling til pension i 2008

Stadig flere indbetaler til pension. Enten til en arbejdsmarkedspension, en privattegnede pensionsordning eller begge dele. I 2008 indbetalte godt 80 pct. af de 25-59-årige til en pensionsordning, jf. figur 2.

Figur 2

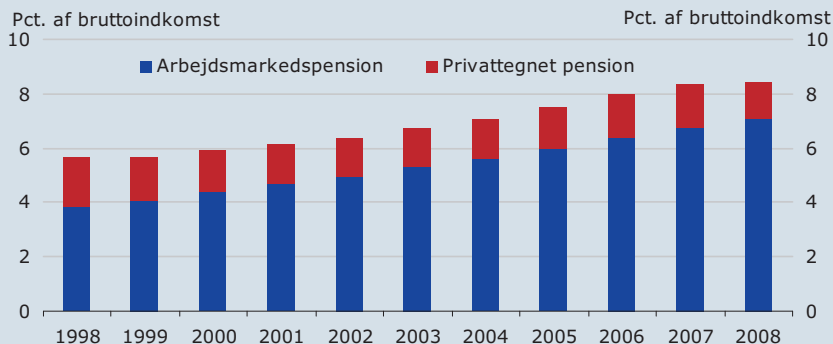
Fordeling af indbetalingsprocenter (ekskl. ATP, SP og SUPP)

Anm.: Pensionsindbetalinger i pct. af bruttoindkomst. Indkomsten omfatter personlig indkomst, positiv kapitalindkomst og indbetalinger til pension. Det anvendte indkomstbegreb omfatter mere end den pensionsgivende løn, hvilket indebærer, at indbetalingsprocenten for arbejdsmarkedspension ikke kan sammenlignes med de overenskomstsmæssige procentsatser. Både pensionsindbetalinger og indkomsten er før skat. Pensionsindbetalinger omfatter indbetalinger til arbejdsgiveradministrerede pensionsordninger (arbejdsmarkedspension) og privattegnede pensionsordninger. Indbetalinger til ATP, SP og SUPP (supplerende arbejdsmarkedspension for førtidspensionister) indgår ikke. Tjenestemænd indgår ikke, da deres pensionstilsagn ikke indebærer en individuel indbetaling. Endvidere er personer med negativ indkomst, negativ pensionsindbetaling eller en indbetalingsprocent over 100 udeladt.
Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Samtidig er pensionsindbetalingerne steget markant. I 2008 indbetalte mere end to tredjedele mindst 5 pct. af deres bruttoindkomst til pension. Ti år tidligere var det mindre end hver anden. Stigningen skyldes især, at flere indbetaler mere end 10 pct.

Ændringen i indbetalingsmønsteret indebærer, at en større del af indkomsten bliver sparet op i pensionsordninger. Den gennemsnitlige indbetalingsprocent er steget fra 5,7 pct. i 1998 til 8,4 pct. i 2008. Stigningen skyldes øgede indbetalinger til arbejdsmarkedspension, mens indbetalingerne til privattegnede ordninger er faldet en smule, jf. figur 3.

Figur 3
Udviklingen i gennemsnitlig indbetalingsprocent, 1998-2008

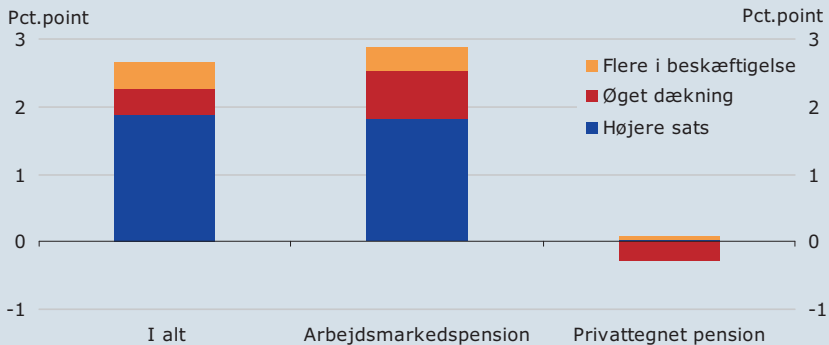

Anm.: Gennemsnitlig indbetalingsprocent for alle 25-59-årige, inkl. de, som ikke indbetaler. Indbetalingsprocenten for arbejdsmarkeds pension kan ikke sammenlignes med de overenskomstmæssige procentsatser, bl.a. fordi det anvendte indkomstbegreb omfatter mere end den pensionsgivende løn. Indbetalinger til ATP, SP og SUPP (supplerende arbejdsmarkeds pension for førtidspensionister) indgår ikke. Se også anmærkning til figur 1.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

En nærmere analyse viser, at højere indbetalings satser kan forklare hovedparten af de stigende indbetalinger til arbejdsmarkeds pension siden 1998. En øget dækning – det vil sige, at flere beskæftigede indbetaler til arbejdsmarkeds pension – er også en del af forklaringen. Den større dækning skyldes bl.a. et skift i sammensætningen af beskæftigede fra brancher med lav til brancher med høj dækning. Endelig er flere kommet i beskæftigelse i den betragtede periode, hvilket ligeledes har bidraget til at øge indbetalingerne til arbejdsmarkeds pension, jf. figur 4.

Figur 4

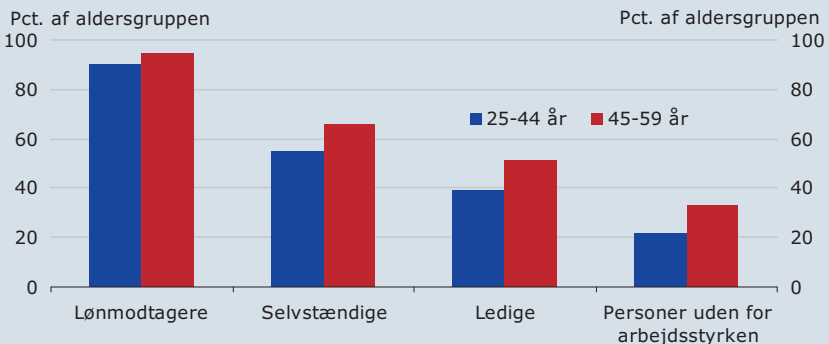
Bidrag til stigning i gennemsnitlig indbetalingsprocent fra 1998 til 2007

Anm.: Standardberegning på baggrund af en opdeling af de 25-59-årige efter socioøkonomisk status (lønmotager, selvstændig, ledig, uden for arbejdsstyrken), branche (nationalregnskabs 27 brancher) samt indbetaling til pension (ingen indbetaling, kun arbejdsmarkedspension, kun privattegnet, begge dele). Socioøkonomisk status og branche tager højde for, at der er forskel på dækning (andel, der indbetaler til pension) og gennemsnitlig indbetaling på tværs af socioøkonomiske grupper og brancher. På grund af omlægningen af branchekoderne kan beregningen kun foretages til 2007.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Flere end ni ud af ti lønmotagere indbetaler til pension. Det skal bl.a. ses i lyset af, at arbejdsmarkedspension indgår i de fleste overenskomster. Den høje andel, der indbetaler, gælder både for lønmotagere i alderen 25-44 år og 45-59 år, jf. figur 5.

Figur 5

Personer med pensionsindbetaling, 2008

Anm.: Ledige omfatter personer, som har været ledige mindst halvdelen af året.

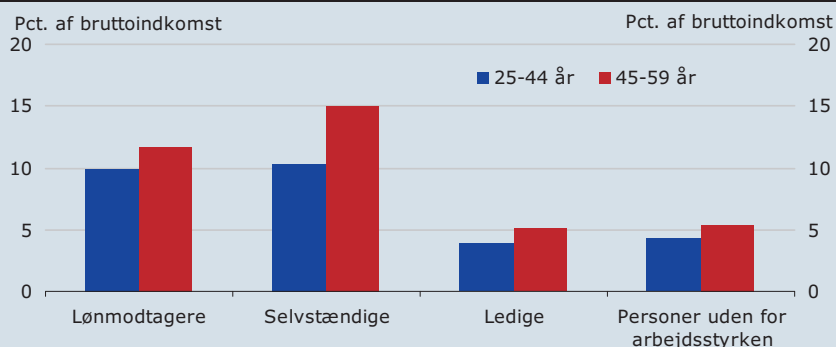
Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Blandt selvstændige er det omkring 60 pct., som indbetaler til pension. Det kan afspejle, at nogle selvstændige vælger at spare op i egen virksomhed.

Andelen, der indbetaler til pension, er lidt højere blandt ældre end yngre selvstændige. Derimod er det færre end hver tredje uden for arbejdsstyrken, som indbetaler til pension ud over ATP og SUPP (supplerende arbejdsmarkedspension for førtidspensionister¹).

Det gælder generelt, at aldersgruppen 45-59 år indbetaler en større del af indkomsten til pension end aldersgruppen 25-44 år. Navnlig for selvstændige er den gennemsnitlige indbetalingsprocent væsentligt højere for de på 45 år og derover, jf. figur 6.

Figur 6

Gennemsnitlig indbetaling til pension for personer, som indbetalte i 2008

Anm.: Gennemsnitlig indbetalingsprocent for de, som indbetaler til pension (ekskl. ATP og SUPP). Indbetalingsprocenten for arbejdsmarkedspension er lavere end de overenskomstsmæssige procentsatser, idet det anvendte indkomstbegreb omfatter mere end den pensionsgivende løn. Se også anmærkning til figur 1. Ledige omfatter personer, som har været ledige mindst halvdelen af året.
Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Beskæftigede indbetaler en større del af indkomsten til pension end ledige og personer uden for arbejdsmarkedet. Dagpengemodtagere indbetaler dog dobbelt ATP-bidrag, hvilket svarer til knap 3½ pct. af den maksimale dagpengesats (indgår ikke i opgørelsen).

Bilag 1 beskriver yderligere karakteristika af personer hhv. med og uden pensionsindbetalinger i 2008.

¹ I 2009 indbetalte knap 40 pct. af førtidspensionisterne til SUPP. Andelen er steget fra 25 pct. i 2005, jf. "faktum" udgivet af ATP, nr. 79 april (2010).

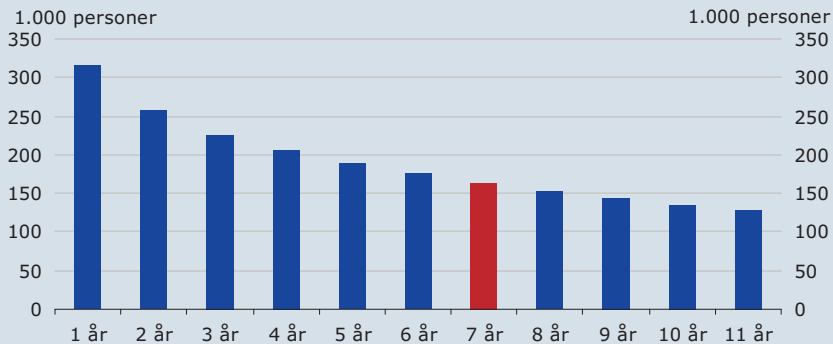
Restgruppen

Det er i mange tilfælde midlertidige forhold, der er årsag til, at man ikke indbetaler til pension. Det kan være, fordi man er under uddannelse, er ledig, er kortvarigt ansat hos en arbejdsgiver, der ikke er omfattet af en kollektiv overenskomst, eller har haft nogle år med særlig lav indkomst, fx selvstændige, hvis indkomst kan variere meget fra år til år. Det kan også være, fordi man er kommet på førtidspension.

Der er dog nogle i den erhvervsaktive alder, som over en længere årrække ikke sparer op i pensionsordninger. Hvis man ser bort fra uddannelsessøgende og førtidspensionister, var der 315.000 30-59-årige, som ikke indbetalte til pension i 2008. I denne gruppe havde mellem 135.000 og 190.000 personer ikke indbetalt til pension i de seneste 5 til 10 år, jf. figur 7.

Figur 7

30-59-årige som ikke indbetaler til pension flere år i træk

Anm.: Figuren viser antallet af 30-59-årige i 2008, som ikke havde indbetalt til pension flere år i træk. Der er set bort fra tjenestemænd, uddannelsessøgende og førtidspensionister, jf. boks 1. 315.000 30-59-årige indbetalte ikke til pension i 2008, hvoraf 163.000 ikke havde indbetalt syv år i træk, det vil sige i perioden 2002-2008.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Økonomi- og Erhvervsministeriet har tidligere opgjort antal personer, som ikke indbetaler til pension i mindst syv år i træk (den såkaldte restgruppe), jf. boks 1. Restgruppen kan være med til at give et billede af, hvem der ikke indbetaler til pension gennem en årrække, og om gruppens størrelse og sammensætning har ændret sig over tid.

Boks 1

Opgørelse af restgruppen

Restgruppen er personer i alderen 30-59 år, som ikke har indbetalt til en pensionsordning i de seneste syv år (ekskl. indbetaling til ATP og SP). Der er set bort fra tjenestemænd, da deres pensionstilsagn ikke indebærer en individuel indbetaling. Uddannelsessøgende og førtidspensionister indgår ikke i restgruppen. For uddannelsessøgende er det endnu ikke relevant at indbetale til pension, mens det for førtidspensionister fører til højere indkomst som alderspensionist end som førtidspensionist. 417.000 30-59-årige indbetalte ikke til pension i 2008. Heraf havde 163.000 personer ikke indbetalt i perioden 2002-2008, når der ses bort fra førtidspensionister og uddannelsessøgende, se tabellen. Opgørelsesmetoden svarer til den, der er anvendt i Økonomi- og Erhvervsministeriet (2005).

	Antal	Pct. af alle
Alle 30-59-årige	2.276.000	100
Ingen indbetaling i 2008	417.000	18,3
Ingen indbetaling i 2002-2008	245.000	10,8
- heraf førtidspensionister	77.000	3,4
- heraf uddannelsessøgende	5.000	0,2
Restgruppen	163.000	7,2

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

I 2008 udgjorde restgruppen 163.000 personer. Omkring halvdelen af restgruppen er overførselsmodtagere og øvrige uden for arbejdsstyrken, jf. tabel 1. Folkepension, tillægssydelse og ATP sikrer dem normalt en relativt høj dækning som pensionister i forhold til deres nuværende indkomst.

Omvendt vil der være personer uden for restgruppen med en forholdsvis lav dækningsgrad som pensionister. Det vil navnlig være personer med mellemindkomster og høje indkomster, som kun har en moderat pensionsopsparing.

Tabel 1 Restgruppen fordelt efter socioøkonomisk status		
	2004	2008
Selvstændige	29.000	26.000
Lønmodtagere	59.000	53.000
Ledige	20.000	3.000
Kontanthjælpsmodtagere	51.000	39.000
Øvrige overførselsmodtagere	6.000	5.000
Øvrige uden for arbejdsstyrken	36.000	37.000
Restgruppen, i alt	201.000	163.000
Andel af 30-59-årige i restgruppen, pct.	8,7	7,2
Anm: Ledige omfatter personer, som har været ledige mindst halvdelen af året. Kilde: Egne beregninger på registerdata.		

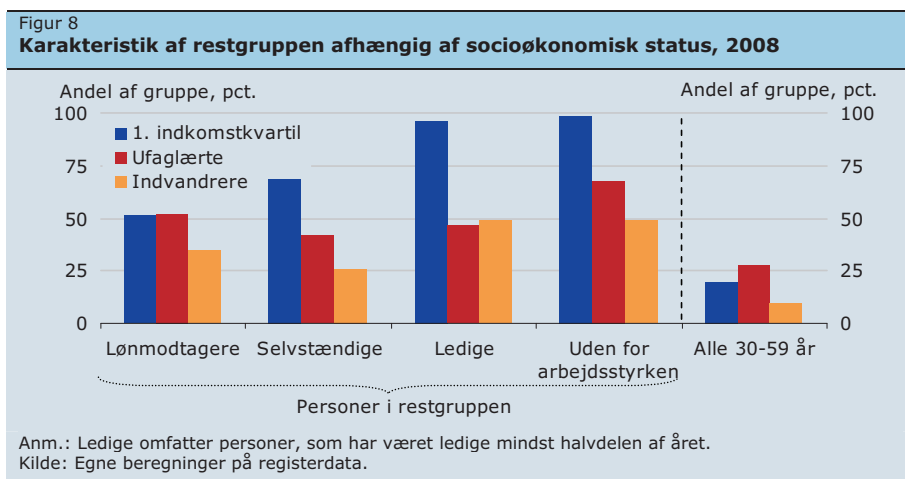
Fra 2004 til 2008 er restgruppen faldet med 38.000 personer. Som andel af 30-59-årige er restgruppen faldet fra 8,7 pct. til 7,2 pct. Der er både blevet færre lønmodtagere, ledige og kontanthjælpsmodtagere i restgruppen siden 2004. Det tyder på, at faldet i restgruppen både kan tilskrives opbygningen af arbejdsmarkedspensionerne og den stigende beskæftigelse i perioden.

En anden afgrænsning af restgruppen kan både føre til en større og mindre gruppe. Hvis man alene ser på personer i arbejdsstyrken, bliver restgruppen mindre. Hvis man derimod tillader for en moderat pensionsindbetaling (ekskl. ATP og SP), bliver restgruppen større. For nogle vil en moderat pensionsindbetaling imidlertid dække over, at de har været i beskæftigelse en del af perioden, hvor de har indbetalt fuld arbejdsmarkedspension.

Selvstændige, ledige og personer uden for arbejdsstyrken er overrepræsenteret i restgruppen i forhold til deres andel i befolkningen. Det skal bl.a. ses i sammenhæng med, at de fleste lønmodtagere indbetaler til arbejdsmarkedspension som en del af deres overenskomst.

Generelt er personer med relativ lav indkomst, ufaglærte og indvandrere overrepræsenteret. Det gælder i alle socioøkonomiske grupper. Eksempelvis udgør indvandrere omkring 30 pct. af beskæftigede i restgruppen og 50 pct.

af personer i restgruppen, der er ledige eller står uden for arbejdsmarkedet. Til sammenligning udgør indvandrere 10 pct. af alle 30-59-årige, jf. figur 8.

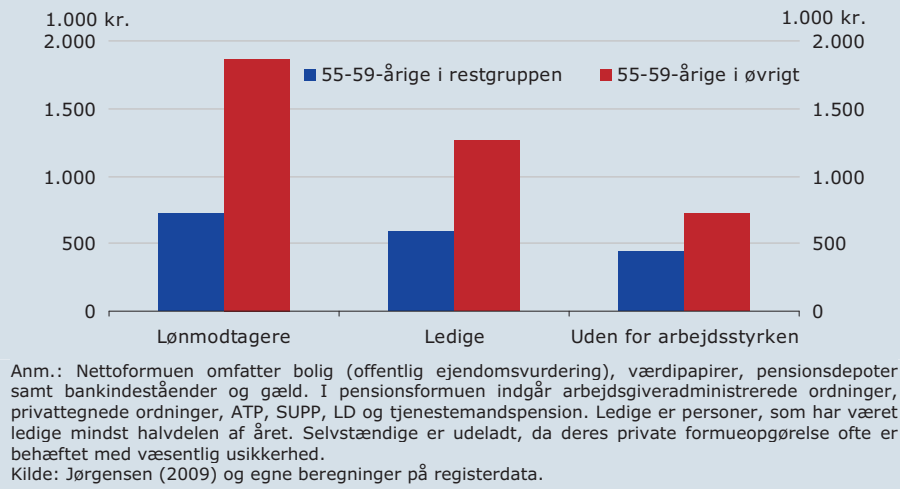
Der er sammenhæng mellem arbejdsmarkedstilknøytning, indkomst, uddannelse og herkomst. Når der tages højde for dette samspil, er det stadig tilfældet, at personer med relativ lav indkomst, ufaglærte og indvandrere – isoleret set – er overrepræsenteret i restgruppen. Det samme er tilfældet for efterkommere. Også selvstændige, ledige og personer uden for arbejdsmarkedet er isoleret set overrepræsenteret, jf. bilag 2.

Formue og indkomst

Restgruppen giver et billede af, hvem og hvor mange som ikke indbetaler til en pensionsordning gennem flere år, men ikke af forbrugsmulighederne som pensionist.

Forbrugsmulighederne som pensionist afhænger ikke kun af opsparingen i pensionsordninger, men også i andre aktiver (bolig, værdipapirer, egen virksomhed mv.) samt eventuel gæld. Personer i restgruppen, som nærmer sig pensionsalderen, har - i gennemsnit - mindre nettoformue end jævnaldrende, jf. figur 9. Det dækker over, at de i gennemsnit har både lavere opsparing i pensionsordninger og andre aktiver, jf. bilag 3.

Figur 9
Nettoformue for 55-59-årige, 2007

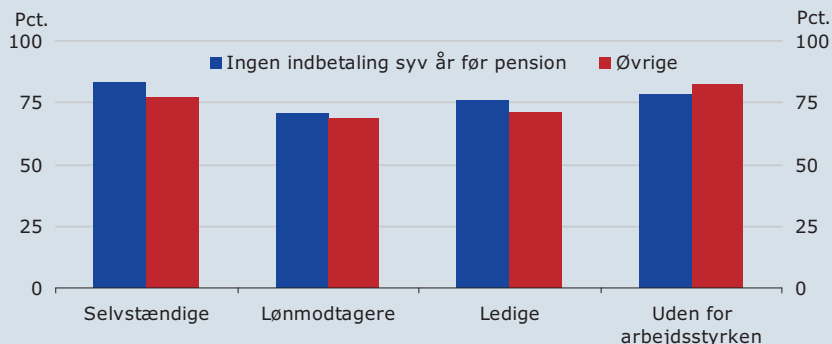
Den lavere opsparing kan afspejle, at personer i restgruppen i gennemsnit har lavere indkomst end andre. Det betyder, at behovet for at spare op er mindre, hvis indkomsten som pensionist skal svare til indkomsten i den erhvervsaktive alder. Der kan også være en effekt af, at personer i restgruppen i gennemsnit får mindre ud af at spare op til pension, idet den sammensatte marginalsat af afkast af pensionsopsparing aftager med indkomsten².

Ser man derimod på dækningsgraden i pensionsalderen - det vil sige indkomsten som pensionist i forhold til indkomsten i årene før pensionering - så har pensionister, der ikke har indbetalt til pension i de sidste syv år inden pensionering³, typisk en dækningsgrad på niveau med andre pensionister, jf. figur 10 og boks 2.

² Det skyldes primært, at skatteværdien af fradraget for pensionsindbetalinger er lavere for personer, der ikke betaler topskat, jf. De Økonomiske Råd (2008).

³ Der tale om personer, som ikke har indbetalt til pension i alderen 58-64 år, hvor gruppen er afgrænset på samme måde som restgruppen i alderen 30-59 år. Der er dog også set bort fra personer, der har været på efterløn, jf. boks 2.

Figur 10
Dækningsgrader for 66- og 67-årige folkepensionister, 2007

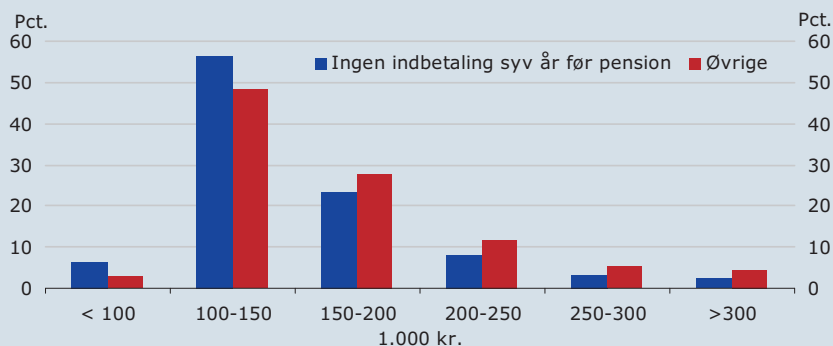

Anm.: Figuren viser dækningsgraden for medianen. Beregningsmetoden er beskrevet i boks 2. Socio-økonomisk status er som 59-årig.
 Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Det tyder på, at personer i restgruppen - relativt set - kan være stillet lige så godt som andre, når de går på pension. Det billede vil givetvis ændre sig i fremtiden i takt med, at flere har indbetalt til en pensionsordning gennem et helt arbejdsliv.

En lidt større del af pensionisterne, som ikke har indbetalt til pension i årene umiddelbart inden pensionering, har dog en disponibel indkomst under 150.000 kr., jf. figur 11. Også indkomstforskellene mellem de to grupper må forventes at stige i takt med, at arbejdsmarkedspensionerne modnes.

Figur 11
Indkomstfordeling for 66- og 67-årige folkepensionister, 2007

Anm.: Indkomstfordelingen vedrører den ækvivalerede disponibel indkomst.
 Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Boks 2

Beregning af dækningsgrad

Dækningsgraderne angiver den disponible indkomst for folkepensionister i alderen 66-67 år i forhold til deres gennemsnitlige disponible indkomst i alderen 58-59 år. Indkomsten i alderen 58-59 år er løn-indeksret til 2007-niveau. Der er taget udgangspunkt i de ækvivalente indkomster for bedre at kunne sammenligne dækningsgraden i husstande af forskellig størrelse og sammensætning. Husstande med flere personer har således visse stordriftsfordele, eksempelvis bolig-, el- og varmekonsum. Folkepensionister, der har væsentlig erhvervsindkomst (mere end 10.000 kr.) eller en ægtefælle/samlever med væsentlig erhvervsindkomst, er udeladt. I analysen indgår ca. 17.000 personer i alderen 66-67 år. De er efterfølgende opdelt i to grupper: de som har hhv. ikke har indbetalt til en pensionsordning de sidste syv år. Opgørelsen af personer, der ikke har indbetalt til en pensionsordning, følger metoden i boks 1. Personer, som har været på efterløn, er udeladt af restgruppen. De syv år uden indbetaling vedrører alderen 58-64 år.

Bilag 1. Indbetaling til pension i 2008

Tabel 1

Karakteristika af personer afhængig af pensionsindbetalingsprocent, 2008

	Indbetaling i pct. af bruttoindkomst				Indbetalingsprocent		
	0 pct.	0-5 pct.	5-10 pct.	> 10 pct.	I alt	Gns.	Median
Alle	19,3	12,7	30,8	37,2	100	8,4	8,9
Arbejdsstyrken							
Selvstændig	39,2	20,1	13,6	27,2	100	7,8	2,4
Lønmodtager	8,1	10,1	37,2	44,5	100	9,8	9,6
Ledig	63,2	28,7	5,4	2,8	100	1,5	0,0
Uden for arbejdsstyrken							
Uddannelsessøgende	80,2	16,0	2,3	1,5	100	0,8	0,0
Førtidspensionist	59,1	33,6	3,8	3,5	100	1,8	0,0
Øvrige	84,7	11,0	2,1	2,3	100	1,1	0,0
Køn							
Mænd	18,9	12,5	31,3	37,3	100	8,8	8,9
Kvinder	19,6	12,9	30,3	37,2	100	8,1	8,9
Alder							
25-29 år	32,6	16,8	32,2	18,4	100	5,4	5,2
30-39 år	18,5	11,7	34,0	35,7	100	8,0	8,9
40-49 år	16,3	11,5	31,5	40,6	100	8,9	9,3
50-59 år	17,5	13,3	25,9	43,3	100	9,7	9,3
Uddannelse							
Grundskole	34,6	15,7	29,0	20,7	100	5,8	4,9
Gymnasium	31,5	15,8	25,8	26,9	100	6,6	5,9
Faglært	13,2	12,6	37,6	36,6	100	8,8	9,0
KVU	14,3	11,6	29,7	44,4	100	9,6	9,5
MVU	12,1	10,4	26,7	50,7	100	9,8	10,1
LVU	9,4	7,5	19,7	63,4	100	12,1	11,8
Her- komst							
Dansk herkomst	16,5	12,6	31,2	39,7	100	8,8	9,1
Efterkommere	35,3	14,3	29,1	21,3	100	5,6	5,2
Indvandrere	43,7	14,0	26,7	15,7	100	4,9	2,3
Indkomstkvarterer							
1.	89,2	2,1	1,9	6,7	100	3,3	0,0
2.	67,8	19,7	7,2	5,4	100	2,3	0,0
3.	15,5	16,5	40,0	27,9	100	7,4	8,5
4.	4,0	7,7	32,2	56,2	100	11,4	10,6

Anm.: Se anmærkning til figur 1.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilag 2. Karakteristik af restgruppen

Tabel 1

Karakteristik af restgruppen, 2008

	Andel i restgruppen, pct.	Mersandsynlighed for at indgå i restgruppen i forhold til referenceper- son, pct.
Arbejdsmarkedstilknytning		
Selvstændige	18,6	3,3***
Lønmodtagere	2,9	-
Ledige mv.	22,1	1,0***
Uden for arbejdsstyrken	24,2	1,1***
Alder		
30-39 år	8,9	0,4***
40-49 år	6,8	0,1***
50-59 år	5,8	-
Uddannelse		
Ufaglærte	13,9	0,3***
Faglærte	4,5	-0,2***
Kort videregående uddannelse	5,2	-0,2***
Mellemlang videregående uddannelse	3,6	-0,2***
Lang videregående uddannelse	4,3	-
Herkomst		
Dansk herkomst	4,7	-
Efterkommere	15,7	3,9***
Indvandrere	29,7	1,3***
Indkomst		
1. kvartil	22,5	6,8***
2. kvartil	3,2	1,1***
3. kvartil	1,9	0,6***
4. kvartil	1,1	-

Anm.: Referencegruppen i probit-estimationen er lønmodtagere af dansk herkomst i alderen 50-59 år med en lang videregående uddannelse og en indkomst i 4. kvartil. Sandsynligheden for referencegruppen er 0,6 pct. Det betyder, at en selvstændig alt andet lige har 3,3 pct. større sandsynlighed for at være i restgruppen. Samtlige probit-estimater er signifikante på et 1 pct. niveau (***). I estimationen indgår 760.000 personer i alderen 30-59 år, hvor af 56.400 tilhører restgruppen.

Kilde: Egne beregninger på registerdata.

Bilag 3. Aktiver og passiver for 55-59-årige

Tabel 1

Gennemsnitlig værdi af aktiver og passiver for 55-59-årige, 2007

Kr.		Lønmodtagere	Ledige	Uden for arbejdsstyrken
Restgruppen	Værdipapirer	39.107	24.556	25.663
	Indskud	129.287	114.954	108.531
	Bolig	752.434	506.241	339.776
	Pension	257.343	239.650	196.838
	Gæld	459.158	296.594	229.158
Øvrige	Værdipapirer	71.022	54.834	33.317
	Indskud	176.080	173.675	136.666
	Bolig	1.004.066	708.151	382.134
	Pension	1.149.462	703.172	415.923
	Gæld	530.587	378.416	243.530

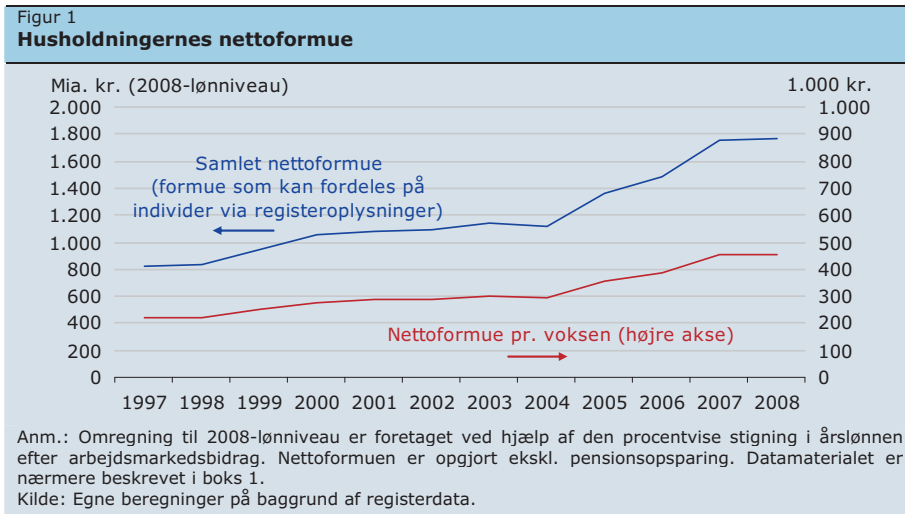
Anm.: Se boks 1 for afgrænsning af restgruppen.

Kilde: Jørgensen (2009) og egne beregninger på registerdata.

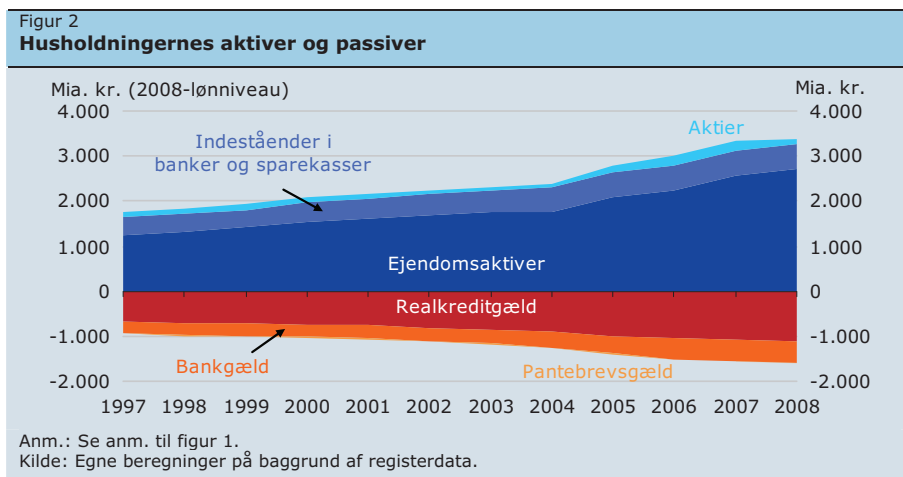
Formue og gældsætning

Relativt få danskere har en stor nettogæld eller store renteudgifter i forhold til deres indkomst. Sammensætningen af gruppen med en stor nettogæld afspejler, at man typisk optager gæld midt i livet, når man stifter familie og køber bolig og bil. Inden for en årrække får hovedparten nedbragt gælden. Omkring halvdelen af personerne med en nettogæld på mindst 200.000 kr. har forladt gruppen allerede efter to år. Kun få pensionister og unge har nettogæld.

Husholdningernes formue er steget markant siden 1997. Danskerne havde i gennemsnit en nettoformue på godt 960.000 kr. i 2008. Heraf kan ca. 450.000 kr. fordeles på enkeltpersoner via registeroplysninger, jf. figur 1.

Udviklingen dækker over en stigning i både aktiverne og passiverne. Passiverne er steget med ca. 670 mia. kr. fra 1997 til 2008, mens aktiverne er vokset med omkring 1.620 mia. kr. Fremgangen på aktivsiden skyldes hovedsageligt større ejendomsaktiver, herunder udviklingen i boligpriserne i perioden, jf. figur 2.

Boligpriserne har samtidig betydning for husholdningernes boliginvesteringer. Bl.a. blev en del af de stigende friværdier under opturen på boligmarkedet belånt til boliginvesteringer (oppustning af balancen). Værdien af boliginvesteringerne er efterfølgende faldet i takt med faldet i boligpriserne, hvilket formentlig har bidraget til at øge andelen af boligejere med nettogæld, jf. Økonomi- og Erhvervsministeriet (2010).

Formålet med analysen er at belyse fordelingen af husholdningernes formue og gæld, herunder karakteristika for personer med forholdsvis stor nettogæld. Derfor er analyserne baseret på detaljerede individdata frem for overordnede makrodata. For en række formueelementer foreligger der ikke registeroplysninger på individniveau, hvilket betyder, at nettogælden kan være overvurderet, jf. boks 1.

Boks 1
Datagrundlag

Analyserne er udført på baggrund af registeroplysninger på personniveau om bl.a. formue, indkomst, renteudgifter, alder og uddannelsesniveau mv.

Aktivsiden udgøres af ejendomsaktiver (offentlig ejendomsvurdering), kursværdien af noterede aktier og obligationer samt indeståender i banker og sparekasser. Passivsiden udgøres af realkredit-, pantebrevs- og bankgæld mv. Gæld til banker mv. inkluderer passiver indberettet af finansieringsselskaber, der yder forbrugslån, herunder sms-lån.

Nettoformuen er defineret som forskellen mellem aktiver og passiver. Der foreligger ikke oplysninger om en række formuelementer, fx pensionsformue, ikke-noterede værdipapirer, biler, kontantbeholdning og ikke-noterede gældspantebreve. Husholdningernes reelle, samlede nettoformue er dermed sandsynligvis noget højere end i nærværende analyse.

Formueoplysningerne er indberettet til SKAT af pengeinstitutter mv. ultimo året i forbindelse med rentekontrolordningen. Oplysningerne er ikke-lignede, dvs. at skatteyderen ikke har mulighed for at korrigere fejlbehæftede oplysninger, da de kun benyttes til kontrolformål. Data dækker til og med 2008 og kan konsistent føres tilbage til 1997, hvor formueskatten blev ophævet. Formueoplysninger for årene før 1997 er lignede og derfor ikke fuldt sammenlignelige med de her anvendte oplysninger.

Bruttoindkomsten er beregnet som summen af personlig indkomst og positiv nettokapitalindkomst.

Analyserne medtager kun voksne på 18 år og derover, og der antages fuld formue- og indkomstdeling blandt de voksne i en familie, jf. Danmarks Statistiks C-familiebegreb. Selvstændige og personer i familie med selvstændige er udeladt af analysen, da formueoplysningerne for disse grupper erfaringsmæssigt kan være behæftet med særlig stor usikkerhed.

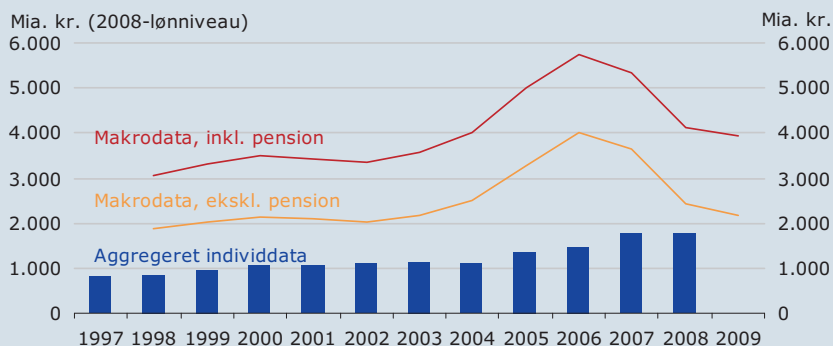
Datagrundlaget på individniveau foreligger frem til ultimo 2008. Ifølge Nationalbankens opgørelse er husholdningernes nettoformue faldet en smule efterfølgende bl.a. som følge af prisfaldet på boligmarkedet. Den samlede boligformue er i fjerde kvartal 2009 på niveau med 2005, jf. boks 2.

Boks 2

Sammenligning af individoplysninger og makrodata

Nationalbanken opgør husholdningernes finansielle formue og boligformue kvartalsvist (ultimo). Opgørelsen udviser en markant stigning frem til 2006, men i modsætning til udviklingen i registeroplysningerne sker der en tilbagegang i nettoformuen allerede fra og med 2007, jf. figur a.

Figur a
Husholdningernes nettoformue opgjort ved hjælp af hhv. individ- og makrodata

Anm.: Nationalbankens tal inkluderer tal for selvstændige. Se i øvrigt anm. til figur 1.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata (individdata) og Nationalbankens opgørelser af de finansielle konti og boligformuen (makrodata), se Olesen og Pedersen (2006).

Nationalbankens oplysninger er ikke direkte sammenlignelige med individoplysningerne. Bl.a. inkluderer Nationalbankens tal pensionsopsparing, noterede aktier og selvstændiges formueoplysninger. Endvidere opgør Nationalbanken boligformuen på baggrund af salgspriserne, mens registeroplysningerne er baseret på den offentlige ejendomsvurdering. Det betyder, at prisændringer på boligmarkedet – i både opad- og nedadgående retning – slår hurtigere igennem i Nationalbankens opgørelser, da ejendomsvurderinger kun foretages hvert andet år. I Nationalbankens opgørelse falder boligformuen i 2008, mens registerdata viser en stigning.

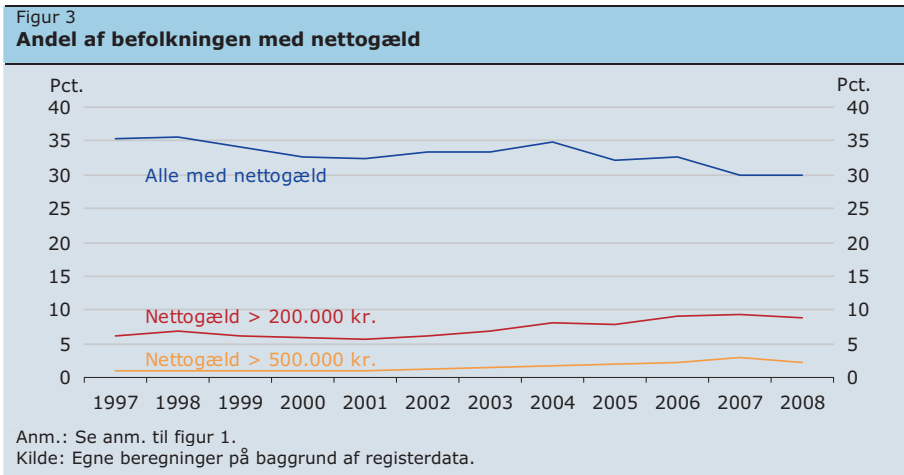
I forbindelse med den offentlige ejendomsvurdering bliver ejerboliger vurderet i ulige år, mens der i lige år foretages en teknisk regulering. Ejendomsvurderingerne for 2004 er næsten uændrede i forhold til 2003 på grund af en lav teknisk regulering. Dette betyder, at vurderingerne for 2005 reelt dækker over hele stigningen i ejendomspriserne fra 2003 til 2005. En del af den målte stigning i ejendomsaktiverne i 2005 bør derfor henregnes til 2004. Tilsvarende gør sig gældende i lidt mindre grad for udviklingen fra 2005 til 2007.

Færre har nettogæld

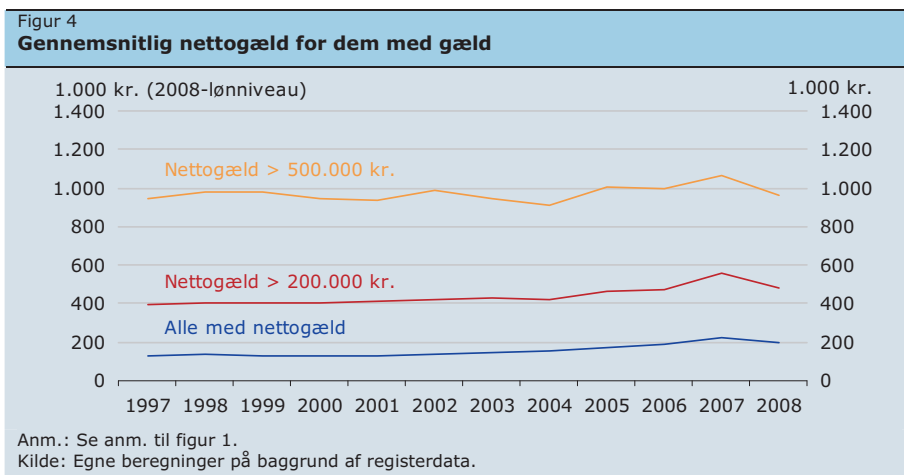
Det er ikke et problem at have nettogæld, hvis gældsforpligtelserne er for- enelige med privatøkonomien i øvrigt. En høj indkomst gør det fx nemmere at håndtere en given gældsforpligtelse. Samtidig kan en gældsforpligtelse være udtryk for den enkeltes ønske om at udjævne forbrug over livet.

Det er ikke muligt alene på baggrund af registerbaserede formueoplysninger at konstatere, om flere eller færre oplever problemer med at overholde deres gældsforpligtelser. Men opgørelserne kan give et billede af, hvem der har gæld, og hvad der karakteriserer dem.

30 pct. af den voksne befolkning havde i 2008 nettogæld, hvilket er lidt færre end i 1997. Hovedparten har en forholdsvis beskeden nettogæld. I 2008 havde under 9 pct. en nettogæld over 200.000 kr. Andelen er steget en smule siden 1997, hvor den lå på ca. 6 pct., jf. figur 3.

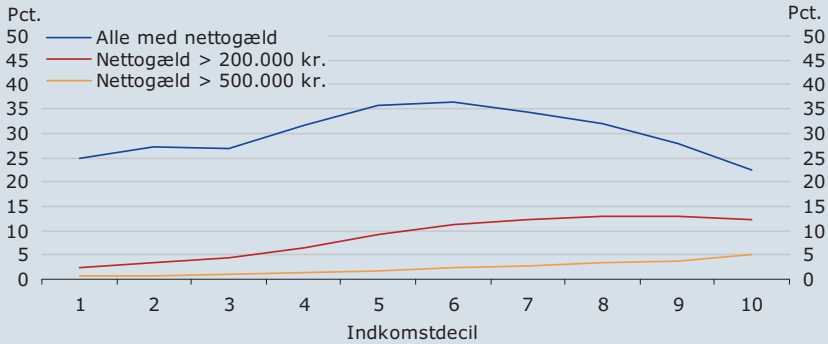
Den gennemsnitlige nettogæld blandt dem, der har nettogæld, har ligget relativt stabilt fra 1997 til 2008, dog med en mindre stigning i årene frem mod år 2007, jf. figur 4.

En lempeligere kreditgivning fra pengeinstitutterne i perioden med økonomisk fremgang kan have været en medvirkende faktor til øget gældsætning. En analyse foretaget af Den Europæiske Centralbank indikerer, at bankerne i euro-området generelt lempede kreditkravene ved udlån til køb af bolig og til forbrug mv. i årene op til 2007. I det omfang det også har gjort sig gældende for danske pengeinstitutter, kan det have muliggjort øget gældsætning for personer med relativ stor nettogæld. Analysen viser videre, at bankerne fra og med anden halvdel af 2007 igen har skærpet udlånskravene jf. Den Europæiske Centralbanks Lending Surveys.

Personer med forholdsvis høje indkomster har hyppigst stor nettogæld. Blandt den tiendedel af befolkningen med de laveste indkomster (1. indkomstdecil) havde ca. 2,5 pct. en nettogæld over 200.000 kr. i 2008, mens det gør sig gældende for omkring 5 gange så mange højere oppe i indkomstfordelingen, jf. figur 5.

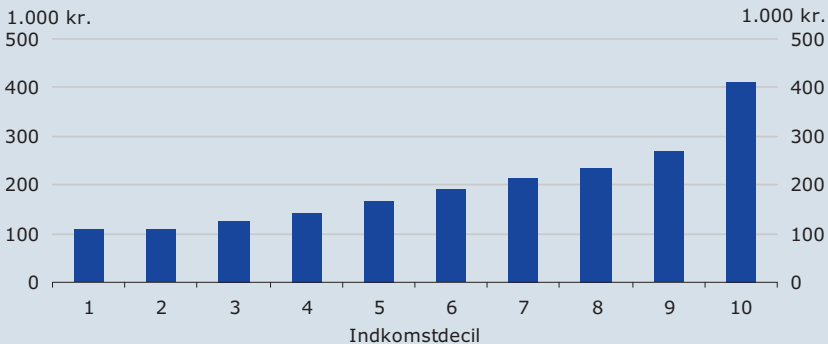
Figur 5
Andel med nettogæld opdelt på indkomstdeciler, 2008

Anm.: Rangordnes befolkningen efter indkomstniveau og opdeles i ti lige store grupper, får man en opdeling af befolkningen på såkaldte indkomstdeciler. Personerne i første decil repræsenterer de 10 pct. af befolkningen med de laveste indkomster, mens personer i 10 decil har de højeste indkomster. Indkomstdecilerne er beregnet på baggrund af bruttoindkomsten, jf. boks 1.
 Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Det afspejler, at nettogælden generelt er stigende med indkomsten. Blandt personer med nettogæld og en høj indkomst (10. indkomstdecil) var den gennemsnitlige nettogæld 410.000 kr. i 2008 mod en gennemsnitlig nettogæld på knap 110.000 kr. i 1. indkomstdecil, jf. figur 6.

Figur 6
Gennemsnitlig nettogæld for dem med gæld opdelt på indkomstdeciler, 2008

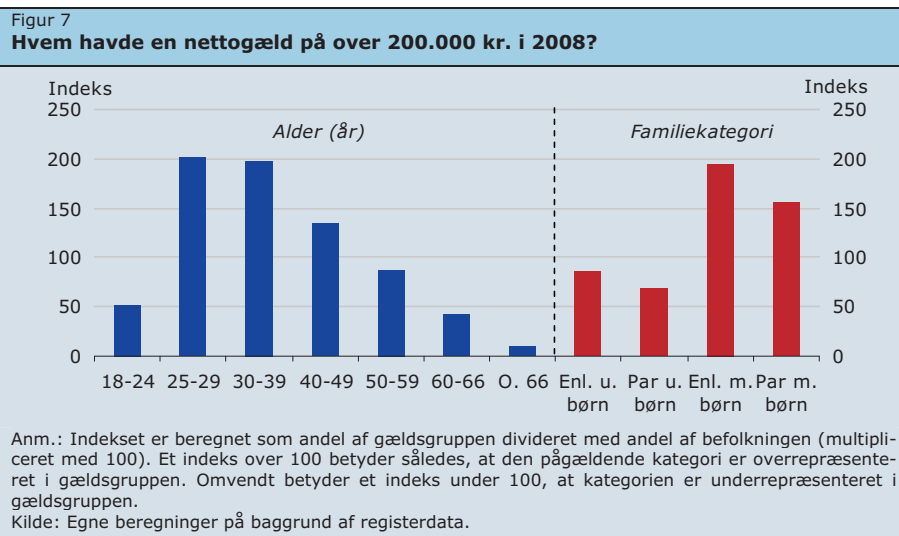
Anm.: Se anm. til figur 5.
 Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Gruppen med relativ høj nettogæld

Sammensætningen af gruppen med relativ høj nettogæld bærer præg af, at ønsket og behovet for at optage lån skifter over livet. Fx er personer mel-

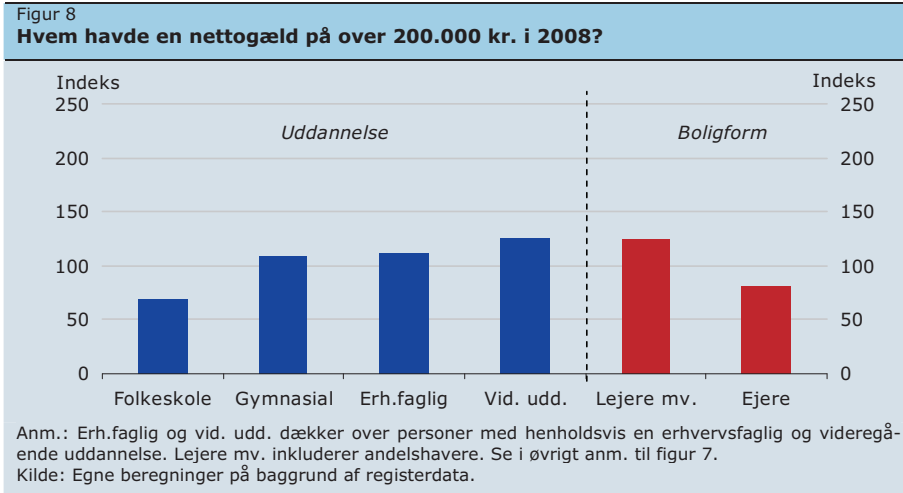

lem 25-39 år og børnefamilier overrepræsenteret i gruppen med en nettogæld på over 200.000 kr., hvilket bl.a. afspejler, at mange nye boligejere er unge børnefamilier. Fra 40-års-alderen og frem falder andelen, og især få ældre over 66 år har relativt høj nettogæld. Det skyldes, at man med alderen i vid udstrækning konsoliderer sig frem mod pensionisttilværelsen og fx øger opsparingen i boligen, jf. figur 7.

Mønstrene har været omtrent uændrede i perioden 1997 til 2008, jf. bilag 1.

Personer med en videregående eller erhvervsfaglig uddannelse har oftere relativt høj nettogæld end personer uden en uddannelse ud over folkeskolen, jf. figur 8. Det kan bl.a. afspejle, at deres indkomstforhold muliggør optagelsen af større lån til køb af fx bil. Særligt bilkøb øger den opgjorte nettogæld, da der ofte optages lån i forbindelse med købet, mens bilens – relativt store – værdi ikke indgår i formueopgørelsen.

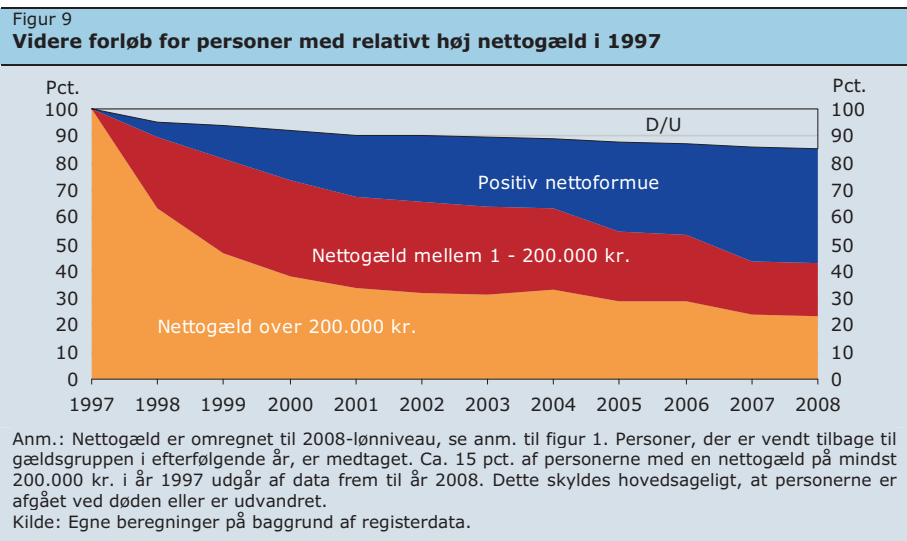

Lejere og andelshavere er overrepræsenterede i gruppen med en relativt stor nettogæld. Umiddelbart kunne man forvente, at boligejere ville have højere nettogæld end lejere, men den øgede gæld som følge af boligkøb modsvarer af øgede aktiver i form af boligens værdi.

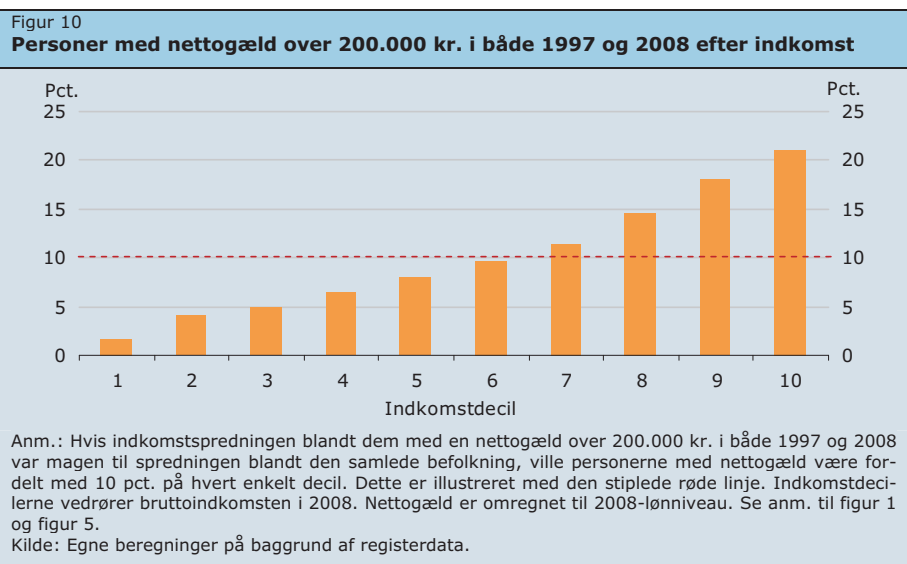
Mange reducerer hurtigt deres gæld

Gældsætning kan afspejle et ønske om at udjævne forbrugsmuligheder over livet ved at optage lån i perioder med forholdsvis lav indkomst. Forbrugsudjævning kan bl.a. være relevant for studerende, der optager lån i studietiden og tilbagebetaler lånet efter endt uddannelse, hvor indkomsten typisk stiger betydeligt. Herudover kan gæld bl.a. være resultatet af uforudsete udgifter, som kan imødekommes ved at tilpasse forbruget eller øge arbejdsindsatsen.

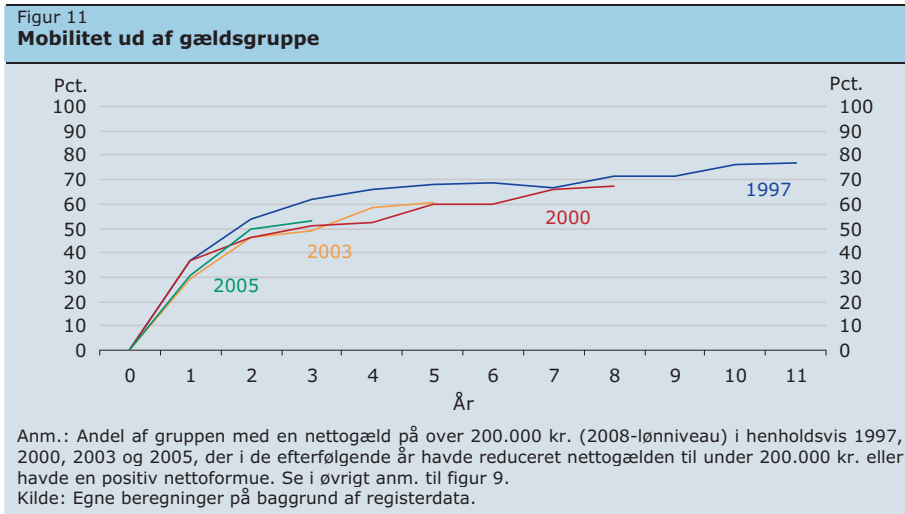
Forholdsvis stor nettogæld er for de fleste en midlertidig situation. Blandt de personer, der i 1997 havde en nettogæld på mindst 200.000 kr., havde ca. halvdelen forladt gruppen efter to år. Efter 11 år havde tre ud af fire reduceret deres nettogæld til under 200.000 kr., og godt 40 pct. havde en positiv nettoformue, jf. figur 9.

Hovedparten af dem, som både i 1997 og 2008 har forholdsvis stor gæld, har relativt høje indkomster. Over halvdelen tilhører de 30 pct. af befolkningen med de højeste indkomster, og under 10 pct. har indkomster i de tre laveste indkomstdeciler, jf. figur 10.

Generelt er der stor mobilitet ud af gældsgruppen. Mobiliteten ud af gældsgruppen har været lidt større for gruppen af personer med gæld i 1997 end i de efterfølgende år, jf. figur 11.

Personer med relativt høje renteudgifter

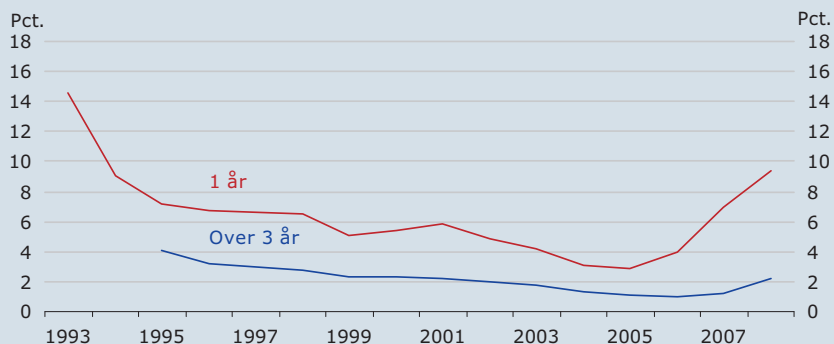
En høj nettogæld kan være et problem, hvis indkomsten ikke er tilstrækkelig til at betale afdrag og renteudgifter. Det er individuelt, hvor stor en andel af indkomsten, der kan afses til gældsforpligtelser. Husholdninger, der foretrækker et højt boligforbrug og et lavere rådighedsbeløb til andet forbrug, vil typisk have høje renteudgifter som følge af forholdsvis store boliglån.

I det følgende er det valgt at se på gruppen af personer, der har en renteudgiftsandel (renteudgifterne set i forhold til bruttoindkomsten) på mindst 20 pct. Grænsen skal ses som et benchmark og er ikke udtryk for, at alle med renteudgifter over grænsen nødvendigvis oplever problemer med at overholde gældsforpligtelserne.

Færre har i dag store renteudgifter end i starten af 1990'erne. Knap 15 pct. af befolkningen havde i 1993 renteudgifter, der udgjorde mindst 20 pct. af indkomsten. Denne andel er faldet til godt 9 pct. i 2009. Udviklingen dækker over et fald i starten af perioden og en stigning fra 2005 til 2008, jf.

figur 12. Det relativt store fald fra 1993 til 1994 skyldes bl.a. et markant rentefald, der sammen med forudgående liberaliseringer af realkreditlovgivningen fik mange til at konvertere til lån med lavere renteudgifter, jf. Lynggård Hansen og Pedersen (2003).

Figur 12

Andel af befolkningen med en renteudgiftsandel på mindst 20 pct.

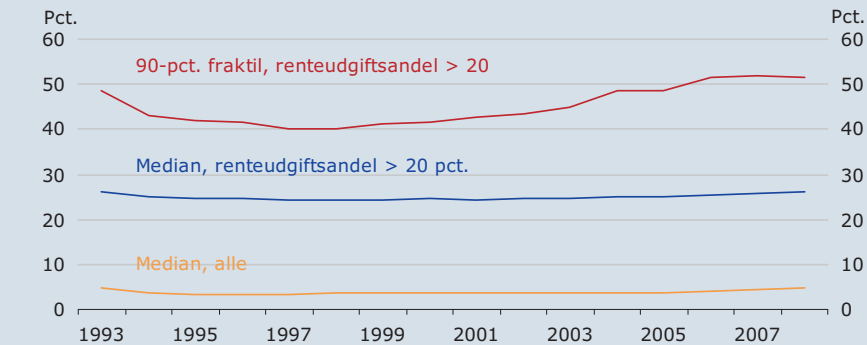
Anm.: Renteudgiftsandelen er beregnet som renteudgifterne i forhold til bruttoindkomsten. Andelen af befolkningen, der fx i 2008 over tre år har en relativt høj renteudgiftsandel, er dem, der i både 2006, 2007 og 2008 har haft en renteudgiftsandel på mindst 20 pct.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Få har høje renteudgifter set over en flerårig periode. Renteudgiftsandelen i et enkelt år tager ikke højde for, at nogle oplever at være væk fra arbejdsmarkedet i en kortere periode på grund af fx barsel, midlertidig arbejdsløshed og lignende, som kan sænke indkomsten og dermed hæve renteudgiftsandelen midlertidigt. I 2008 havde godt 2 pct. af befolkningen haft en renteudgiftsandel på mindst 20 pct. over de tre seneste år.

Renteudgiftsandelen for befolkningen under ét har ligget forholdsvist konstant fra 1993 til 2008. Det samme gør sig gældende blandt dem, der har renteudgifter på mindst 20 pct. af indkomsten. Betragtes gruppen med de højeste renteudgifter målt i forhold til indkomsten, er der dog sket en vis stigning fra 2003 til 2006, jf. figur 13.

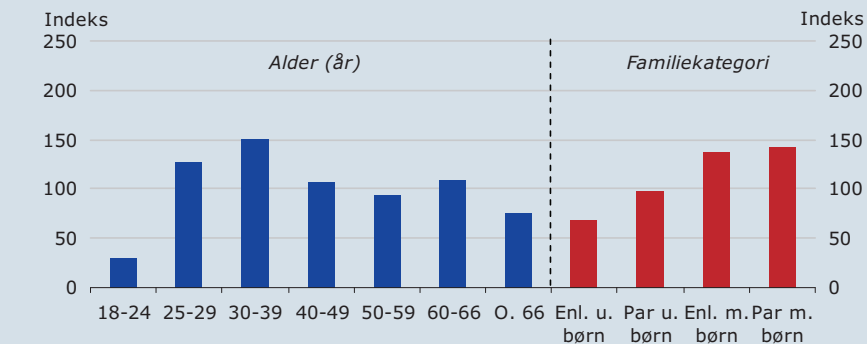
Figur 13
Udviklingen i danskernes renteudgiftsandel

Anm.: Medianen for renteudgiftsandelen er vist for hele befolkningen. Medianen og 90-procentsfraktilen er vist for dem med en renteudgiftsandel over 20 pct.
Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Blandt dem, der har forholdsvis høje renteudgifter i forhold til bruttoindkomsten, er der relativt få unge mellem 18 og 24 år samt ældre over 66 år, jf. figur 14.

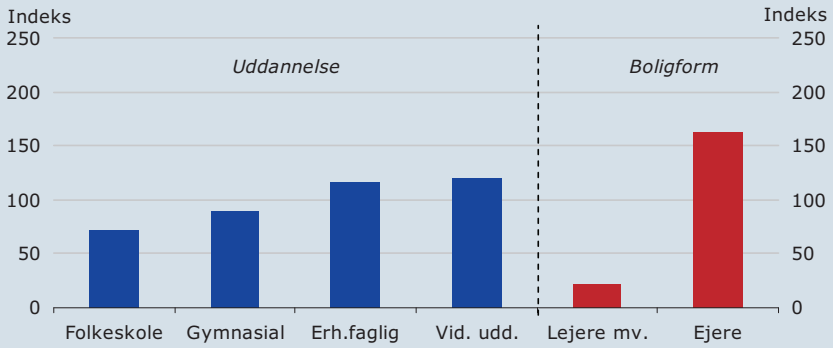
Figur 14
Hvem havde en renteudgiftsandel på mindst 20 pct. i 2008?

Anm.: Se anm. til figur 7 og figur 12.
Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Til gengæld er børnefamilier og personer med en kompetencegivende uddannelse svagt overrepræsenterede, hvilket sandsynligvis afspejler en højere andel af boligejere blandt disse grupper. Generelt skiller ejere sig ud med relativt høje renteudgiftsandele, jf. figur 15. Det er en naturlig konsekvens af, at deres boligudgifter i vid udstrækning betales i form af rentebetalinger.

Figur 15
Hvem havde en renteudgiftsandel på mindst 20 pct. i 2008?

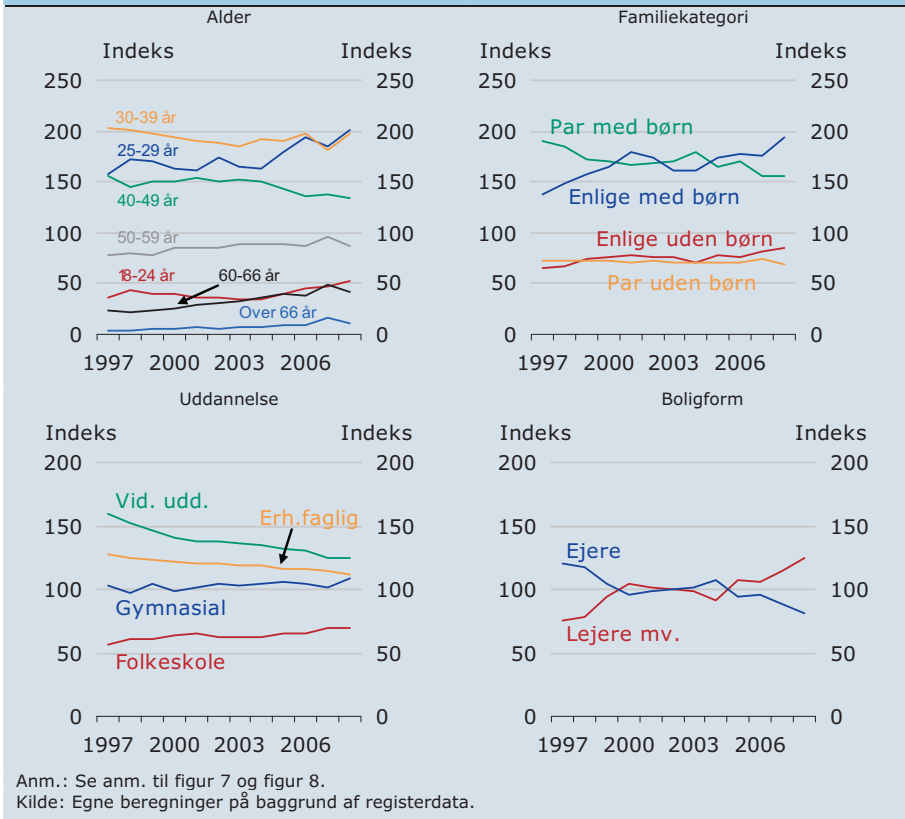

Anm.: Se anm. til figur 7 og figur 12.
Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Bilag 1. Hvem har en nettogæld på mindst 200.000 kr., 1997-2008?

Figur 16

Hvem har en nettogæld på mindst 200.000 kr., 1997-2008?

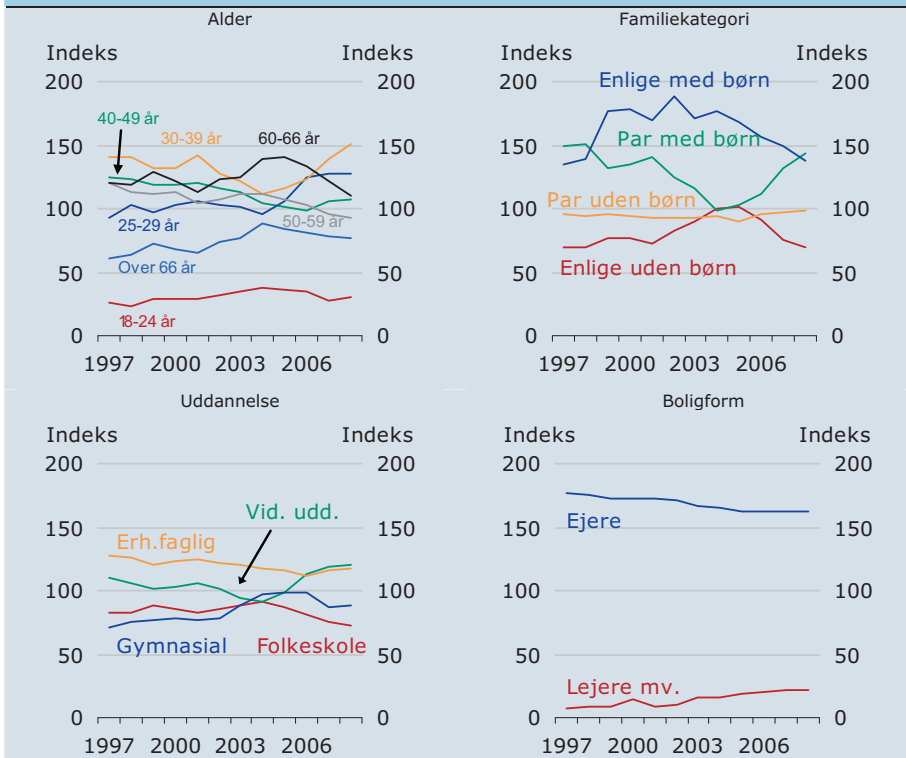

Bilag 2. Hvem har en renteudgiftsandel på mindst 20 pct., 1997-2008?

Figur 17

Hvem har en renteudgiftsandel på mindst 20 pct., 1997-2008?

Anm.: Se anm. til figur 7, figur 8 og figur 12.
Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Dårlige betalere

Hovedparten af familierne betaler deres regninger til tiden. En mindre gruppe borgere er dog registrerede som dårlige betalere. Man kan blive registreret som dårlig betaler, hvis man fx ikke betaler renter og afdrag på lån eller telefonregninger. Analysen viser, at gruppen udgør 3½ - 5 pct. af den voksne befolkning.

Der er dårlige betalere i alle befolkningsgrupper uanset indkomst, uddannelsesmæssig baggrund og tilknytning til arbejdsmarkedet mv. Nogle grupper er dog overrepræsenterede. Det gælder fx ledige. Men sammenhængen er ikke entydig. Knap 45 pct. af de dårlige betalere er beskæftigede. Der er heller ikke tegn på, at studerende og førtidspensionister oftere får problemer med at betale deres regninger end lønmodtagere med samme alder, familiemæssige baggrund og uddannelsesniveau mv.

Artiklen belyser den gruppe af borgere, der har misligholdt en forpligtelse og derfor er blevet registreret som dårlige betalere hos et privat kreditoplysningsbureau. Der findes ingen officiel, fuldt dækkende opgørelse af dårlige betalere i Danmark. Analysen tager derfor udgangspunkt i et nyt, unikt datamateriale som Experian (RKI-registret) og Debitor Registret har stillet til rådighed for Økonomi- og Erhvervsministeriet. De to kreditoplysningsbureauer udgør langt størstedelen af markedet for skyldnerregistre i Danmark.

I denne artikel fokuseres på dårlige betalere, der er registreret for en gæld på mindst 1.000 kr., og hvor der foreligger skriftlig dokumentation for gældsforholdet. I fjerde kvartal 2009 var der registreret 154.000 personer, hvoraf knap 151.000 kan genfindes i befolkningsregistret primo 2010. En nærmere analyse viser, at knap 45 pct. af disse er beskæftigede, mens ledighedsberørte udgør lidt over 11 pct., jf. tabel 1.

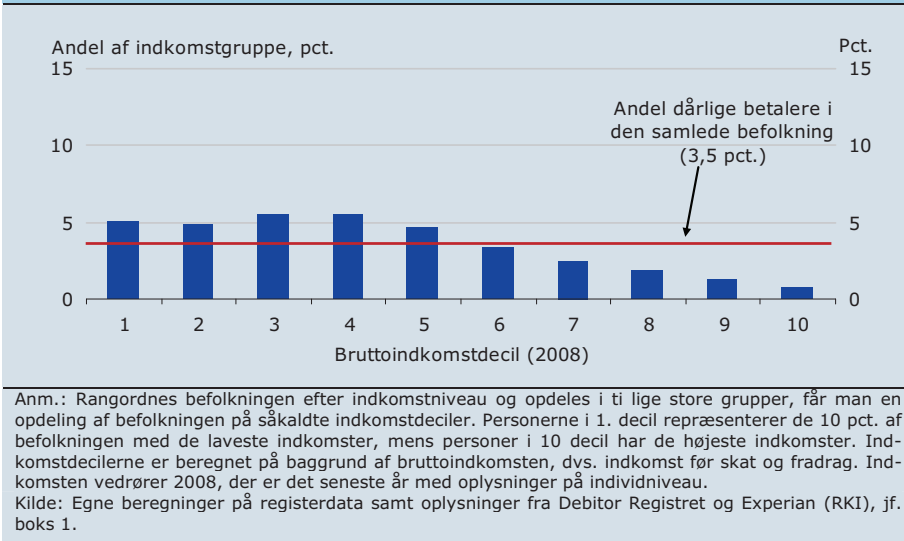
Tabel 1 Dårlige betalere efter arbejdsmarkedstilknytning			
	Antal dårlige betalere	Øvrige	Andel, der er dårlige betalere, pct.
Lønmodtagere	59.800	2.245.900	2,6
Selvstændige	5.500	185.900	2,9
Ledige mv.	17.300	177.000	8,9
Studerende	3.100	203.400	1,5
Pensionister	4.400	877.100	0,5
Førtidspensionister	18.200	207.100	8,1
Kontanthjælpsmodtagere uden for arbejdsmarkedet	23.600	67.200	26,0
Andre uden for arbejdsmarkedet	18.800	204.900	8,4
I alt	150.700	4.168.500	3,5

Anm.: Dårlige betalere er her personer med et udestående på mindst 1.000 kr., der er blevet registreret i RKI eller Debitor Registret (4. kvartal 2009). Selvstændige indgår kun, såfremt de har skyldnerforhold i privatøkonomien. Arbejdsmarkedstilknytning vedrører 2008. 'Ledige mv.' dækker over personer, der har været ledige mindst én uge af året. 'Andre uden for arbejdsmarkedet' inkluderer modtagere af sygedagpenge, uddannelsesgodtgørelse og orlovsydelse mv., der ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet, samt personer, der ikke kan kategoriseres. 'Pensionister' omfatter folkepensionister og efterlønsmodtagere.

Kilde: Egne beregninger på registerdata samt oplysninger fra Debitor Registret og Experian (RKI).

Langt de fleste danskere har orden i økonomien og under 5 pct. er registrerede som dårlige betalere. Det gælder for alle indkomstgrupper, at der er relativt få dårlige betalere. I den nederste halvdel af indkomstfordelingen (1.-5. indkomstdecil) er omkring 5 pct. dårlige betalere, hvilket er lidt flere end blandt dem med højere indkomster. Også i de øverste indkomstgrupper er der nogle, der har misligholdte betalingsforhold. Knap 1 pct. i 10. indkomstdecil er således registrerede som dårlige betalere, jf. figur 1.

Figur 1
Dårlige betalere i indkomstgrupper

Indkomstfordelingen blandt de dårlige betalere afspejler, at selvom man har en forholdsvis stor indkomst, kan der opstå misforhold mellem forbruget og indkomsten. Dette kan skyldes uforudsete hændelser som uventet ledighed eller skilsmisse, men det kan også skyldes et manglende overblik over privatøkonomien og periodevis overforbrug.

Dårlige betalere har generelt en lavere indkomst og en lavere nettoformue end resten af befolkningen, jf. bilag 1. Indkomstoplysningerne vedrører 2008, mens oplysningerne om dårlige betalere er fra 4. kvartal 2009. Der kan være sket ændringer i indkomstforholdene i den mellemliggende periode. Der er indikationer af, at der er sket et fald i de dårlige betaleres selvforsørgelsesgrad fra 2008 til 2009, hvilket formentlig også har reduceret indkomsten, jf. bilag 2.

En person på 18 år eller derover kan opføres i et privat skyldnerregister, hvis vedkommende har modtaget 3 rykkerbreve inklusive en advarsel om indberetning til et skyldnerregister, og vedkommende ikke bestrider kravet, jf. boks 1.

Boks 1

Data fra private kreditoplysningsbureauer

Artiklen bygger på anonymiserede oplysninger, som to private kreditoplysningsbureauer, Experian (RKI) og Debitor Registret, har stillet til rådighed samt detaljerede personoplysninger fra Danmarks Statistik. Ved hjælp af disse oplysninger er det muligt at belyse gruppen af dårlige betalere og give et billede af den samlede størrelse. Informationerne giver et øjebliksbillede og kan derfor ikke benyttes til at analysere udviklingen over tid.

Man kan stå op til fem år i et (eller flere) skyldnerregister for samme misligholdte betalingsforhold, hvorefter registreringen slettes, selvom gælden ikke er betalt. Flere personer kan blive registreret for samme skyldnerforhold; fx hvis to personer sammen optager et lån og ikke betaler regningerne¹.

Experian og Debitor Registret har leveret data for i alt ca. 309.000 registrerede personer i fjerde kvartal 2009, jf. tabel A.

Tabel A

Antal dårlige betalere, 4. kvartal 2009

Tabellen giver et overblik over, hvorledes data er indsamlet, påhæftet CPR-numre og renset for dubletter (dobbelregistreringer). Derefter er listen med dårlige betalere sammenkoblet med Danmarks Statistiks registre.

Tilsendt fra kreditoplysningsbureauer	309.000
Vedhæftet CPR-numre (af Indenrigs- og Sundhedsministeriet)	289.800
Renset for dubletter (i Danmarks Statistik)	200.400
Registreringer i Danmarks Statistiks befolkningsregister (primo 2010)	195.100
- heraf gæld på mindst 1.000 kr. samt skriftlig dokumentation	150.700*

Anm.: Kreditoplysningsbureauer må videregive summariske oplysninger om registrerede dårlige betalere til virksomheder til brug for at vurdere en potentiel kundes eller særligt betroet ansats kreditværdighed, når det skyldige beløb udgør mindst 1.000 kr., og der foreligger gyldig skriftlig dokumentation for gælden. Se bilag 3 for udvidet overblik over indsamlet data.

*I alt er der 154.000 dårlige betalere med en gæld på over 1.000 kr., som kan vedhæftes et CPR-nummer. En del af disse kan imidlertid ikke findes i befolkningsregisteret, fx fordi vedkommende er udvandret.

Kilde: Egne beregninger på registerdata samt oplysninger fra Debitor Registret og Experian (RKI).

Private kreditoplysningsbureauer må ikke registrere CPR-numre. Indenrigs- og Sundhedsministeriet (CPR-kontoret) har derfor ved hjælp af oplysningerne om navn og adresse identificeret de dårlige betalere og vedhæftet CPR-numre. Ca. 20.000 af de registrerede kan ikke identificeres entydigt og udgår dermed af analysen.

¹ Se www.datatilsynet.dk for udførlig beskrivelse af reglerne for registrering af dårlige betalere.

Boks 1, fortsat

Data fra private kreditoplysningsbureauer

Registrene fra Experian og Debitor Registret er lagt sammen og rensset for dubletter, dvs. personer, der står i begge registre. I alt er der godt 195.000 unikke, registrerede personer, som kan findes i Danmarks Statistiks befolkningsregister primo 2010.

Både Experian og Debitor Registret har indsendt registreringer, hvor det skyldige beløb udgør mindst 1.000 kr., og der foreligger skriftlig dokumentation for gældsforholdet. Experian har derudover indsendt registreringer, hvor det skyldige beløb udgør mellem 200 og 1.000 kr., og der ikke foreligger skriftlig dokumentation.

Ud af de 195.000 registrerede er omtrent 151.000 registreringer, hvor det skyldige beløb er mindst 1.000 kr., og hvor der foreligger skriftlig dokumentation på gældsforholdet. Disse betegnes i analysen som dårlige betalere.

Hertil skal lægges højst 45.000 dårlige betalere, som enten ikke kan identificeres entydigt i befolkningsregistret, eller som forinden er blevet frasorteret af Debitor Registret, da de ikke kan findes i CPR-registret². Det reelle tal er formentlig lavere, da en del af de 45.000 registreringer kan dække over personer, der skylder mindre end 1.000 kr., og/eller er en dublet af en af de 151.000 dårlige betalere. I denne analyse benyttes alene oplysninger for de 151.000 dårlige betalere, der er entydigt identificeret i befolkningsregistret.

Danmarks Statistik har anonymiseret listerne med de dårlige betalere og tilknyttet oplysninger om indkomst, formue, tilknytning til arbejdsmarkedet og familieforhold mv. Oplysningerne om familieforhold er fra primo 2010, hvorimod de øvrige oplysninger hovedsageligt er fra udgangen af 2008. Listerne med de dårlige betalere er registreringer fra 4. kvartal 2009. Der må tages forbehold herfor i karakteristikken af dårlige betalere. Informationer fra DREAM-databasen, der hér benyttes til at beregne selvforsørgelses- og ledighedsgraden, dækker dog til og med tredje kvartal 2009.

Der er dårlige betalere i alle befolkningsgrupper opdelt efter indkomst, alder, uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet mv. Det afspejler, at der kan være forskellige årsager til, at man bliver dårlig betaler. Nogle befolkningsgrupper er overrepræsenterede blandt de dårlige betalere. Det gælder bl.a. ledige, personer uden for arbejdsmarkedet, personer uden en uddannelse ud over folkeskolen og enlige med børn, jf. tabel 2.

² Kreditoplysningsbureauerne tjekker navne- og adresseoplysninger med Indenrigs- og Sundhedsministeriets oplysninger (CPR-data) og ved derfor, om registrerede dårlige betalere ikke kan identificeres entydigt.

Tabel 2

Dårlige betalere i en række befolkningsgrupper

	Andel af befolkningen	Andel, som er dårlige betalere	Andel af de dårlige betalere	Overrepræsentationsindeks
	----- pct. -----			
I alt	100	3,5	100	100
<i>Aldersgruppe:</i>				
18 – 24 år	11	3	11	99
25 – 29 år	7	6	12	168
30 – 39 år	17	5	27	155
40 – 49 år	19	5	28	151
50 – 59 år	17	3	15	91
60 år eller derover	30	1	7	24
<i>Socioøkonomisk status:</i>				
Lønmodtagere	53	3	40	74
Selvstændige	4	3	4	82
Ledige mv.	4	9	11	255
Studerende	5	2	2	43
Pensionister	20	0	3	14
Førtidspensionister	5	8	12	232
Kontanthjælpsmodtagere uden for arbejdsmarkedet	2	26	16	746
Andre uden for arb.markedet	5	8	12	241
<i>Uddannelsesniveau (højest fuldførte):</i>				
Folkeskole	34	6	60	177
Gymnasium	8	2	5	62
Erhvervsfaglig uddannelse	33	3	29	86
Videregående uddannelse	25	1	7	27
<i>Familiekategori:</i>				
Enlige med børn	3	13	12	360
Enlige uden børn	35	5	47	136
Par med børn	25	3	23	91
Par uden børn	37	2	18	49
<i>Boform:</i>				
Lejer	45	7	84	187
Ejer	55	1	16	28
<i>Herkomst</i>				
Dansk	90	3	87	96
Indvandrer	9	5	12	134
Efterkommer	1	6	1	162

Anm.: Indekset er beregnet som andel af de dårlige betalere divideret med andel af befolkningen (multipliseret med 100). Et indeks over 100 indikerer, at der er relativt mange skyldnere og omvendt. Indekset er lig den pågældende gruppe. Se i øvrigt tabel 1.

Kilde: Egne beregninger på registerdata samt oplysninger fra Debitor Registret og Experian (RKI), jf. boks 1.

Der er relativt få over 59 år blandt de dårlige betalere, hvilket skal ses i lyset af, at forbrugsmønstrene ændrer sig over livet. Fx er der forholdsvis mange nye boligejere blandt de 25-49-årige, mens personer over 59 år i vid udstrækning har konsolideret privatøkonomien og derfor er mindre udsatte for at blive registrerede som dårlige betalere, jf. artikel om "Formue og gældsætning".

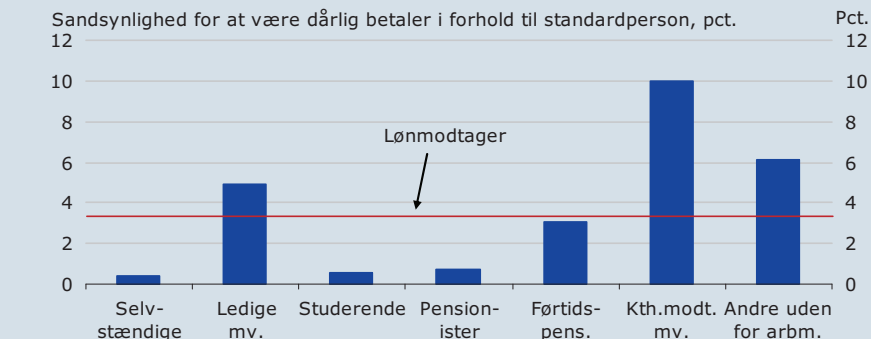
Der er også relativt få dårlige betalere blandt personer med videregående uddannelse. Det kan skyldes, at uddannelse i sig selv forbedrer den enkeltes muligheder for at afbalancere udgifterne med indtægterne. Men det spiller sandsynligvis også en rolle, at højtuddannede generelt har en højere indkomst og lavere risiko for ledighed.

Blandt modtagere af overførselsindkomst er bl.a. ledige mv. og førtidspensionister overrepræsenterede, mens der er få dårlige betalere blandt de studerende.

Der kan være en sammenhæng mellem bl.a. arbejdsmarkedstilknytning, indkomst, alder og uddannelsesmæssig baggrund. Når der tages højde for dette, bekræftes det, at ledige og øvrige uden for arbejdsmarkedet er overrepræsenterede blandt de dårlige betalere, mens studerende og folkepensionister er underrepræsenterede. Analysen viser endvidere, at førtidspensionister kun er svagt overrepræsenterede, når man sammenligner med lønmodtagere med samme alder, uddannelse, indkomst og familieforhold mv., jf. figur 2.

Figur 2
Isoleret betydning af arbejdsmarkedstilknytning

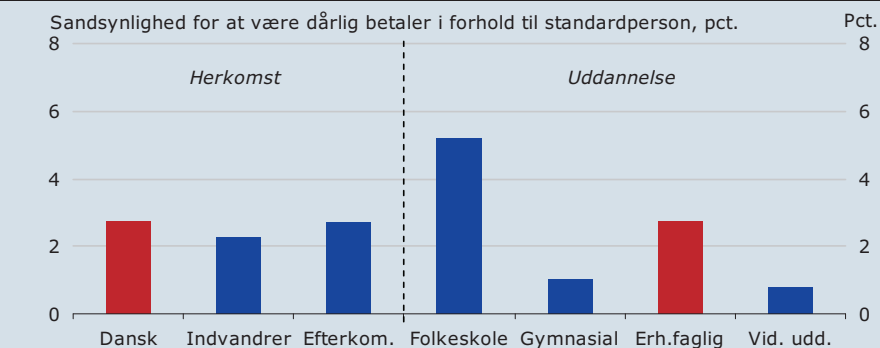

Anm.: Standardpersonen er defineret som en lønmodtager med en erhvervsfaglig uddannelse i 6. indkomstdecil, en nettoformue over -200.000 kr., 30-39 år, enlig uden hjemmeboende børn, mand, boligejer, dansk herkomst og bosat i Region Hovedstaden. Standardpersonen er markeret med en rød linje.

Kilde: Egne beregninger på registerdata samt oplysninger fra Debitor Registret og Experian (RKI), jf. boks 1.

Analysen viser videre, at der er relativt få dårlige betalere blandt indvandre- re, når der tages højde for forskelle i indkomst og uddannelse mv., mens sandsynligheden for at være dårlig betaler er den samme for efterkommere og personer med dansk herkomst, jf. figur 3.

Figur 3
Isoleret betydning af herkomst og uddannelse

Anm.: Erh.faglig og vid. udd. dækker over personer med henholdsvis en erhvervsfaglig og videregående uddannelse.. Se i øvrigt anm. til figur 2.

Kilde: Egne beregninger på registerdata samt oplysninger fra Debitor Registret og Experian (RKI), jf. boks 1.

I forhold til personer med en erhvervsfaglig uddannelse med tilsvarende karakteristika har personer med en videregående uddannelse en lav sandsynlighed for at være dårlig betaler. Personer med en gymnasial uddannelse ligger også forholdsvist lavt, mens personer uden en uddannelse ud over folkeskolen har en lidt højere sandsynlighed.

Derudover bekræfter analysen, at yngre og ældre, familier uden børn og personer i parforhold har en relativt lav sandsynlighed for at være registrerede skyldnere, jf. bilag 4.

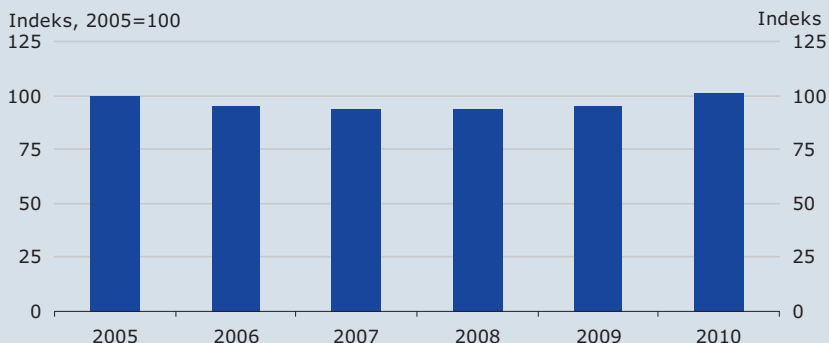
At blive registreret som dårlig betaler kan være med til at bremse gældsætningen og tilskynde den enkelte til at genoprette et fornuftigt forhold mellem indkomst og forbrug. De tilgængelige data giver ikke mulighed for at belyse, hvor lang tid dårlige betalere typisk er opført i skyldnerregistre. Analyser fra Experian og Debitor Registret indikerer dog, at det ikke er en permanent situation. Lidt over en fjerdedel af personerne i Debitor Registret betalte i løbet af 2009 det skyldige beløb og blev fjernet fra registret. For unge mellem 18-25 år og ældre over 65 år gjorde det sig gældende for op mod en tredjedel. En opgørelse fra Experian tyder på en lidt mindre afgangsrate, hvilket bl.a. kan skyldes, at der er flere skyldnerforhold i dette register.

Der er indikationer på, at antallet af dårlige betalere har været nogenlunde stabilt de senere år. Antal registrerede i det pt. største skyldnerregister, RKI-registret, har ligget nogenlunde konstant fra 2005 til 2010. Dog har der været et fald i starten af perioden og en stigning fra 2008 til 2010, jf. figur 4.

Figur 4

Dårlige betalere i RKI-registret

Antallet af personer i RKI er i 2010 på samme niveau som i 2005, hvilket dækker over et fald i starten af perioden og en mindre stigning siden 2008.

Anm.: Opgjort primo året (for 2010 dog juli) og inkluderer registreringer, hvor det skyldige beløb er over 200 kr. Der foreligger ikke gyldig, skriftlig dokumentation for samtlige skyldnerforhold i denne opgørelse.

Kilde: Experian (RKI).

Udviklingen i antallet af dårlige betalere afspejler overordnet de økonomiske konjunkturer. Det er dog bemærkelsesværdigt, at stigningen fra 2008 til 2010 er forholdsvis begrænset. Det afspejler formentlig, at de fleste tilpasser forbruget ved skiftende indkomst, men også at ledigheden fortsat er forholdsvis lav set i et lidt længere tidsperspektiv.

Restancer til det offentlige

Restancer til det offentlige bliver i nogle tilfælde registreret i private skyldnerregistre. SKATs Inddrivelsescenter står for at inddrive de beløb, som offentlige institutioner har til gode hos private virksomheder og personer. I den forbindelse opretholdes registre over de personer, der fx skylder penge i skat eller mangler at betale for dagsinstitution, børnepenge eller diverse bøder, jf. boks 2.

Boks 2

Data fra SKATs Inddrivelsescenter

Økonomi- og Erhvervsministeriet har fået et udtræk af SKATs Inddrivelsescenters registre over privatpersoner med restancer til henholdsvis kommunale og statslige institutioner. Offentlige institutioner overgiver restancer til Inddrivelsescentret, hvis det skyldige beløb ikke er betalt efter normal rykkerprocedure. I den sidste rykker oplyses det bl.a., at restancen overgives til Inddrivelsescentret, og at Inddrivelsescentret kan vælge at indberette gælden til RKI. Inddrivelsescentret inddriver kun restancer, hvor der ikke er tvist om kravet, og hvor det skyldige beløb udgør mindst 100 kr. Registerne er opgjort omkring starten af november 2009 og sammenkoblet med Danmarks Statistiks registre, se boks 1.

Der er i alt 1.238.000 registreringer for privatpersoners restancer til det offentlige. Samme person kan imidlertid være registreret flere gange, hvis vedkommende fx både skylder skat og ikke har betalt en bøde. Korrigeres der for dette, er der i alt ca. 445.000 personer registreret, hvoraf knap 376.000 findes i Danmarks Statistiks befolkningsregister primo 2008. Hovedparten af de ca. 69.000, der ikke kan genfindes i befolkningsregistret, er formentlig udvandret og har derfor fortsat et CPR-nummer, men er ikke opført i befolkningsregistret. Derudover er der en del udlændinge, der fx har fået en bøde i Danmark, som heller ikke findes i befolkningsregistret. Endelig er der registreret en del afdøde personer i Inddrivelsescentrets registre, da disse først fjernes, når der er taget stilling til afgangsførelse af restancebeløbet.

Omkring 376.000 danskere var ved udgangen af 2009 registreret i SKATs restanceregister, hvilket svarer til under 9 pct. af danskerne over 18 år. Heraf er knap 114.000 også registreret i et privat skyldnerregister, men ikke nødvendigvis for samme skyldnerforhold.

Sammensætningen af personerne i Inddrivelsescentrets registre afspejler i betydelig grad gruppen i private skyldnerregistre. Der er således relativt få ældre, personer med videregående uddannelse, par uden børn og boligejere med restance til offentlige institutioner. Omvendt er der forholdsvis mange 25-49-årige, ledige og personer uden for arbejdsmarkedet, enlige med børn, personer i lejeboliger og efterkommere, jf. tabel 3.

Tabel 3

Personer med restance til offentlige institutioner i befolkningsgrupper

	Andel af befolkningen	Andel med restance til det offentlige	Andel af dem med restance	Overrepræsentationssindeks
	----- pct. -----			
Alle	100	8,6	100	100
<i>Aldersgruppe:</i>				
18 – 24 år	11	10	13	119
25 – 29 år	7	14	12	160
30 – 39 år	17	13	25	149
40 – 49 år	19	12	27	141
50 – 59 år	17	8	15	90
60 år eller derover	30	3	9	30
<i>Socioøkonomisk status:</i>				
Lønmodtagere	53	6	40	75
Selvstændige	4	19	10	220
Ledige mv.	4	18	9	204
Studerende	5	7	4	87
Pensionister	20	1	3	16
Førtidspensionister	5	15	9	171
Kontanthjælpsmodtagere uden for arbejdsmarkedet	2	49	12	567
Andre uden for arb.markedet	5	21	13	246
<i>Uddannelsesniveau (højest fuldførte):</i>				
Folkeskole	34	13	50	147
Gymnasium	8	9	8	108
Erhvervsfaglig uddannelse	33	7	29	86
Videregående uddannelse	25	4	13	52
<i>Familiekategori:</i>				
Enlige med børn	3	24	9	278
Enlige uden børn	35	12	48	138
Par med børn	25	8	24	96
Par uden børn	37	4	19	51
<i>Boform:</i>				
Lejer	45	14	78	173
Ejer	55	3	22	40
<i>Herkomst</i>				
Dansk	90	8	85	94
Indvandrere	9	13	14	152
Efterkommer	1	18	2	205

Anm.: Se tabel 2.

Kilde: Egne beregninger på registerdata og SKATs Inddrivelsescenter, jf. boks 1 og 2.

Selvstændige er i højere grad overrepræsenteret blandt gruppen med restancer til det offentlige end blandt dårlige betalere i private skyldnerregistre. En af forklaringerne kan være, at enkeltmandsvirksomheders misligholdte gældsforhold i forhold til det offentlige registreres efter CPR-nummer, og ikke efter CVR-nummeret, hvilket sker i de private skyldnerregistre.

Der er også umiddelbart relativt mange indvandrere med restance til de offentlige institutioner; men tages der højde for forskelle i indkomst og uddannelse mv., er der ikke tegn på, at indvandrere er overrepræsenterede, jf. bilag 5.

Bilag 1. Indkomst- og formueforhold

Dårlige betalere har generelt en lavere bruttoindkomst og en lavere nettoformue, jf. tabel 1.

Tabel 1 Indkomst- og formueforhold, 2008			
Median i kr.	Dårlige betalere	Øvrige	Befolkningen i alt
Bruttoindkomst	182.000	258.000	255.000
Nettoformue	-98.000	117.000	95.000

Anm.: Se artikel om "Formue og gældsætning", for definition af bruttoindkomst og nettoformue.
Kilde: Egne beregninger på registerdata samt oplysninger fra Debitor Registret og Experian (RKI), jf. boks 1.

Bilag 2. Selvforsørgelsesgrad fra 2007 til 2009

Indkomstoplysninger på personniveau dækker til og med 2008. Selvforsørgelsesgraden, der opgør andelen af uger uden offentlig forsørgelse, kan imidlertid beregnes frem til og med september 2009. Udviklingen i selvforsørgelsesgraden fra 2008 til 2009 kan fortælle noget om, hvorvidt indkomstforholdene har ændret sig i denne periode. Fx indikerer en faldende selvforsørgelsesgrad, at indkomsten er faldet.

Selvforsørgelsesgraden for de dårlige betalere (ultimo 2009) er faldet fra 2008 til 2009. Det kan indikere, at deres indkomstforhold har ændret sig en smule siden 2008, jf. tabel 1.

Pct.	Selvforsørgelsesgrad, samlet			Andel med selvforsørgelsesgrad over 80 pct.		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
År						
Dårlige betalere	51	52	46	43	44	39
Øvrige	76	77	76	70	72	71
I alt	75	76	75	69	71	69

Anm.: Selvforsørgelsesgraden er lig med andelen af uger uden offentlig forsørgelse. Oplysninger for 2007 og 2008 dækker hele året, mens der for 2009 er oplysninger til og med uge 39. Tabellen indeholder kun tal for personer mellem 30 og 55 år, der kan genfindes i DREAM-databasen, se anm. til bilagstabel 1. Knap 98.000 af de dårlige betalere er inkluderet i beregningerne.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra DREAM-databasen, Debitor Registret og Experian (RKI), jf. boks 1.

Bilag 3. Data fra kreditoplysningsbureauer

Tabel 1 giver et overblik over, hvorledes data er indsamlet, påhæftet CPR-numre og renset for dubletter. Derefter er listen med dårlige betalere sammenkoblet med Danmarks Statistiks registre, jf. tabel 1.

Tabel 1 Antal dårlige betalere, 4. kvartal 2009			
	RKI- registret	Debitor Registret	I alt
Tilsendt fra kreditoplysningsbureauer	204.300	Ca. 105.000	Ca. 309.000
Vedhæftet CPR-numre (af Indenrigs- og Sundhedsministeriet)	194.400	95.400	289.800
Renset for dubletter (i Danmarks Statistik)	187.000	94.000	200.400
Registreringer i Danmarks Statistiks befolkningsregister (primo 2008)	182.800	92.300	195.700
- heraf gæld på mindst 1.000 kr. samt skriftlig dokumentation	132.700	92.300	150.700

Anm.: Se tabel A i boks 1. Bemærk at de individuelle tal for RKI-registret og Debitor Registret ikke summerer til 'I alt', når der er renset for dubletter.
Kilde: Egne beregninger, jf. boks 1.

Bilag 4. Isoleret betydning af en række faktorer for sandsynligheden for at være dårlig betaler

Tabel 1 Relativ sandsynlighed for at være dårlig betaler i forhold til standardpersonen		
	Erhvervsfaglig udd.	Folkeskole
	----- pct. -----	
<i>Aldersgruppe:</i>		
18 – 24 år	-2,1	-3,9
25 – 29 år	-0,6	-1,1
30 – 39 år	-	-
40 – 49 år	0,3	0,6
50 – 59 år	-0,9	-1,6
60 år eller derover	-2,0	-3,7
<i>Socioøkonomisk status:</i>		
Lønmodtagere	-	-
Selvstændige	-2,3	-4,3
Ledige mv.	3,1	5,0
Studerende	-2,1	-3,8
Pensionister	-2,1	-3,8
Førtidspensionister	0,2	0,2
Andre uden for arbejdsmarkedet	4,9	7,7
<i>Uddannelsesniveau (højest fuldførte):</i>		
Folkeskole	2,5	-
Gymnasium	-1,7	-4,2
Erhvervsfaglig uddannelse	-	-2,6
Videregående uddannelse	-2,0	-4,5
<i>Familiekategori:</i>		
Enlige med børn	2,7	4,5
Enlige uden børn	-	-
Par med børn	-0,7	-1,2
Par uden børn	-1,0	-1,7
<i>Biform:</i>		
Lejer	5,6	8,7
Ejer	-	-
<i>Herkomst</i>		
Dansk	-	-
Indvandrere	-0,5	-1,2
Efterkommer	-	-

Anm.: Konklusionerne er generelt robuste over for valg af standardperson. Standardpersonen er defineret som en lønmodtager med en erhvervsfaglig uddannelse/uden en uddannelse ud over folkeskolen i 6. indkomstdecil med en nettoformue over -200.000 kr., 30-39 år, enlig uden børn, mand, boligejer, dansker og bosat i Region Hovedstaden. Standardpersonen er markeret med en mørkere baggrundsfarve. Værdier, der ikke er signifikant forskellige fra nul, er markeret med en streg.

Kilde: Egne beregninger, jf. boks 1.

Bilag 5. Isoleret betydning af en række faktorer for sandsynligheden for at have restancer til det offentlige

Tabel 1 Relativ sandsynlighed for at være dårlig betaler i forhold til standardpersonen		
	Erhvervsfaglig udd.	Folkeskole
	----- pct. -----	-----
<i>Aldersgruppe:</i>		
18 – 24 år	-6,7	-9,7
25 – 29 år	-2,0	-2,7
30 – 39 år	-	-
40 – 49 år	0,4	0,5
50 – 59 år	-3,0	-4,3
60 år eller derover	-6,2	-9,0
<i>Socioøkonomisk status:</i>		
Lønmodtagere	-	-
Selvstændige	0,2	0,4
Ledige mv.	10,0	12,9
Studerende	-4,7	-6,6
Pensionister	-6,9	-10,1
Førtidspensionister	-0,3	-0,6
Andre uden for arbejdsmarkedet	17,1	21,0
<i>Uddannelsesniveau (højest fuldførte):</i>		
Folkeskole	5,2	-
Gymnasium	-1,9	-7,2
Erhvervsfaglig uddannelse	-	-5,5
Videregående uddannelse	-3,6	-8,9
<i>Familiekategori:</i>		
Enlige med børn	6,4	8,5
Enlige uden børn	-	-
Par med børn	-3,1	-4,4
Par uden børn	-4,0	-5,7
<i>Boform:</i>		
Lejer	9,5	12,0
Ejer	-	-
<i>Herkomst</i>		
Dansk	-	-
Indvandrer	-	-0,6
Efterkommer	3,0	3,9

Anm.: Konklusionerne er generelt robuste over for valg af standardperson. Standardpersonen er defineret som en lønmodtager med en erhvervsfaglig uddannelse/uden en uddannelse ud over folkeskolen i 6. indkomstdecil med en nettoformue over -200.000 kr., 30-39 år, enlig uden børn, mand, boligejer, dansker og bosat i Region Hovedstaden. Standardpersonen er markeret med en mørkere baggrundsfarve. Værdier, der ikke er signifikant forskellige fra nul, er markeret med en streg.

Kilde: Egne beregninger, jf. boks 1 og 2.

Litteratur

ATP (2010): Flere og flere førtidspensionister sparer aktivt op til alderdommen, faktum nr. 79, april 2010.

de Mello, L., Kongsrud, P.M. & R. Price (2004): Saving behaviour and the effectiveness of fiscal policy, OECD Economics Departments Working Papers No. 397.

De Økonomiske Råd (2008): Dansk Økonomi - Forår 2008.

Dean, A., Durand, M., Fallon, J. & P. Hoeller (1989): Saving trends and behaviour in OECD countries, OECD Economics Departments Working Papers No. 67.

Deaton, A. (1977): Involuntary saving through unanticipated inflation, American Economic Review, Vol. 75, no. 5, pp. 899-910.

Deaton, A. (1999): Saving and growth, in The economics of saving and growth – theory, evidence and implications for policy, Cambridge University Press.

Elmeskov, J., Schafer, J. & W. Tease (1991): Saving trends and measurement issues, OECD Economics Departments Working Papers No. 105.

Feldstein, M. (1974): Social security, induced retirement and aggregate capital accumulation, Journal of Political Economy, Vol. 82, No. 5, pp. 905-926.

Finansministeriet (1997): Finansredegørelse 97, november 1997.

Finansministeriet (1999): Finansredegørelse 98/99, februar 1999.

Finansministeriet m.fl. (2003): Ældres økonomiske vilkår, september 2003.

Finansrådet (1998): Opsparing og fremtidig velfærd, september 1998.

Girouard, N., Kennedy, M & C. André (2006): Has the rise in debt made households more vulnerable?, OECD Economics Departments Working Papers No. 535.

Heer, B & B. Suessmuth (2006): The savings-inflation puzzle, CESifo Working Paper, No. 1645.

Hüfner, F. & I. Koske (2010): Explaining household saving rates in G7 countries: Implications for Germany, OECD Economics Departments Working Papers No. 754.

Juselius, K. (2006): The cointegrated VAR model – method and applications, Oxford University Press.

Jørgensen, M. (2009): En effektmåling af efterlønsreformen af 1999, SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd.

Kohl, R. & P. O'Brien (1998): The macroeconomics of ageing, pensions and savings - a survey, OECD Economics Departments Working Papers No. 200.

Koskela, E & M. Virén (1983): Social security and household saving in an international cross section, American Economic Review, Vol. 73, No. 1, pp. 212-217.

Lynggård Hansen, N. & E. H. Pedersen (2003): Årsager til opsvinget i 1993-94 – hvor afgørende var finanspolitikken?, Kvartaloversigt, 3. kvartal 2003, Danmarks Nationalbank.

Olesen, J. O. & E. H. Pedersen (2006): En opgørelse af boligformuen, Danmarks Nationalbank Working Papers 2006/37.

Olesen, J. O. (2008): En forbrugsrelation for husholdningerne, Danmarks Nationalbank Working Papers 2008/51.

Pelgrin, F., Schich, S. & A. Serres (2002): Increases in business investment rates in OECD countries in the 90s - How much can be explained by fundamentals?, OECD Economics Departments Working Papers No. 327.

Pensionsmarkedsrådet (2007): Pensionsmarkedsrådets rapport om rest-gruppeanalyser, maj 2007.

Regeringen (2000): Et bæredygtigt pensionssystem, Danmark som foregangsland, januar 2000.

Romer, D. (1996): Advanced Macroeconomics, McGraw-Hill.

Serres, A. & F. Pelgrin (2002): The decline in private saving rates in the 1990s in OECD countries: How much can be explained by non-wealth determinants?, OECD Economics Departments Working Papers No. 344.

Sturm, P.H. (1983): Determinants of saving - theory and evidence, OECD Economic Studies No. 1, pp. 147-196.

Velfærdskommissionen (2004): Fremtidens velfærd kommer ikke af sig selv, Analyserapport, maj 2004.

Økonomi- og Erhvervsministeriet (2010): Boligmarkedet og boligejernes økonomi, Økonomisk Tema nr. 9.

Økonomi- og Erhvervsministeriet (2005): Pensionsopsparingen i Danmark, Økonomisk Tema nr. 2.

